

A színész önmagából
építkezik – Fábián
Enikő | 4.

Szakmai segítséget
adnak a vidéki
könyvtárosoknak | 9.

Saját szavakkal (1.) –
Negyvenéves a Cece-lalte
Cuvinte | 25.

Érmihályfalván szívesen
látják az olvasókat | 33.

Várad *folyóirat*

Kulturális, közéleti havilap • Nagyvárad, 2021. november • I. (XX.) évfolyam 11. (200.) szám • Ára 10 lej

A nyelvelés nem beszéd

Az első SMS-nemzedék, amelynek tagjai ujjongva tértek át nemcsak az írott üzenetekben, de az élő beszédben is a legkülönbélebb rövidítgetésekre, immár szülői korba léptek, és maholnap szembesülni fognak azzal a gigászi problémával, aminek felismerésével aktív tanárként igyekeztem őket érthető, tagolt beszédre idomítani. Elérkezett a próbatétel, saját gyermekeiket kell megtanítani beszélni. Amikor ezt a kérdést dobtam be: ha csak mik-makoltok, hogy fogjátok a gyerekeiteket beszédre tanítani? –, akkor mindig megszéppentek, mert beleképzeltek magukat a helyzetbe. Nagy gondot okozott nekik a teljes mondatokból alkotott szóbeli felelés is az úgynevezett vérfürdő alkalmával, amit senki sem úszhatott meg, viszont a végén, a négy középiskolás év alatt mindenki megtanulta a világos mondatformálást és a szabadon beszélést, s még manapság sem ritka, hogy találkozásunkkor megköszönik a beszédkésztségük kifejlesztését, aminek már az egyetemen nagyon nagy hasznát vették.

Az új kilencedik osztályokban évről évre szembesültem a nyelveléssel, ami csak hangkibocsátást jelentett, de értelme nem volt. Mindig megkérdeztem, az általános iskolai osztályokban hogyan adtak számot arról, amit tanultak vagy legalábbis tanulniuk kellett volna, és mindig azt a választ kaptam, hogy írásban. Azaz? – kérdeztem vissza. – Fogalmazásokat írtunk otthon különböző témákról, mint például látogatás a nagymamánál, közös szalonasütés, kirándulás és hasonló. Én aztán közöltem velük az azonnal támadt gyanúmat, miszerint egy-egy unatkozó nagymama megírta a fogalma-

zást, és itt-ott némi változtatással lemásolta az egész osztály. Éveken át egyetlen tiltakozás sem hangzott el emiatt, úgyhogy igazolódott a feltevés, és világos volt, miért nem tudnak egész mondatokban beszélni.

A kollégák körében is többször felvettem a beszéd helyett elfogadott nyelvelés föltételeit káros voltát, de sajnos nem tették eléggé a magukévá a problémát, azzal intézték el, hogy ezért „találták ki” a logopédusokat, ők majd megtanítták beszélni azokat, akik hozzájuk fordulnak. De hangos olvasásra buzdítani nem tudnánk mi is?! – kérdeztem mindannyiszor, ezt meg azzal hárították el maguktól, hogy mindnyájunknak van épp elég dolgunk, nem szükséges még túlterhelni magunkat olyasmivel, ami nem ránk tartozik.

Nem erősködtem, hisz láttam, nem akarják a kérdés fontosságát belátni, mellelleg közülük sem volt mindenik a legkiválóbb szónok, sőt volt, aki még magyarázni sem volt hajlandó mondván, a tankönyvben minden le van írva, ő is onnan olvasta fel, és a gyerekek is azt kellett betanulnia. Ez viszont engem nem érdekelt, és a hangos, tagolt olvasást akkor gyakoroltattam velük, amikor csak jutott rá időnk, osztályfőnökként pedig kértem a szülőket, ha tehetik, olvassassák fennhangon a csemetéiket, hogy fejlődjék a beszédkésztségük. Minden esetben pozitívak voltak a visszajelzések, ami természetes.

Most már csak arra lennék kíváncsi, hogyan is fogják megtanítani beszélni a gyerekeiket a rövidítések közt felnőtt, SMS-ező nemzedék tagjai. „Szerencsére” az én időmből erre már nem sok marad!

Molnár Judit

Portré

4. A színész önmagából építkezik
– Pályakezdésének 40. évfordulóját
ünnepli Fábián Enikő színművész

Kultúra

7. Bábos találkozó Váradon – Fux Feszt ötödszörre
9. Szakmai segítséget adnak a vidéki
könyvtárosoknak – A Gheorghe
Şincai Bihar Megyei Könyvtár
módszertani szerepe és szakmai
találkozó az új igazgatóval

12. Ingek és lábasok közt, kutyaftutában
is lóvá tehető valaki – Ferditésektől
őv Molnár Judit

(Fény)képes krónika

13. Bandukolás tűzifával – Kerekes
István fotója és története

Irodalom

14. Szentjánosbogarak – Dezső Ilona
Anna novellája
16. Molnár Zsolt versei
18. Tóth Ágnes őszi versei
19. Közöny, avagy optimizmus
mindenekfelett – Zoltay Livia írása

Vélemény

20. Munkavállalók (19.) – D. Mészáros
Elek szocioriportjának befejező része

Biharország – Szomszédoló

22. Nyugdíjazása után sem felejtette el
őt Biharkeresztes – Interjú Lugosi
István tanítóval, honismereti
kutatóval

Zene

25. Saját szavakkal (1.) – Beszélgetés
a 40 éves Cealealte Cuvinte
rockegyüttes frontemberével, Călin
Poppal

In memoriam

28. Emlékezés Matza Gyulára

Biharország – História

30. Császári vizit Váradon (4.) – I. Ferenc
József első látogatásáról a bihari
megyeszékhelyen

Kultúra

33. Érmihályfalván szívesen látják
az olvasókat – A Máté Imre Városi
Könyvtárban jártunk

Biharország – Hitvilág

36. Építkező egyház a hegyközcsatári –
Látogatóban Miklós Csaba
református tiszteletesnél

Biharország – Üdítő

38. Bölcs gondolat – Keresztretjéveny
nyereménnyel

Társadalom

39. Ne várják meg a végrehajtást!
– A Pénzügyi Békéltető Testület
tanácsai

Várad folyóirat – kulturális közéleti havilap. **Kiadja** a Gheorghe Şincai Bihar Megyei Könyvtár – Nagyvárad, Várad Kulturális Folyóirat Részleg. **Intézményfenntartó:** Bihar Megye Tanácsa. **Szerkesztőség és kiadó:** Nagyvárad, Armatei Române utca 1/A, C épület, II. em. 7. ajtó; telefon: 0259/431-257; 0771/269-647. **Postacím:** 410087 Oradea, str. Armatei Române nr. 1/A, corp C. **E-mail:** biharmegye@gmail.com; bibliobihar@yahoo.com; **internet:**

www.bibliobihar.ro; www.varad.ro; https://varadbiblioteca.blogspot.com. **Szerkesztőbizottság:** Fried Noémi Lujza, Máté Zsófia, Tóth Hajnal. **Munkatársak:** Darabont Éva tördelőszerkesztő, Megyesi Antónia olvasószervező-tördelő, Barabás Zsuzsa, D. Mészáros Elek, Dérer Ferenc, Kocsis Csaba, Molnár Judit, Tóth Ágnes. Készült a Litera Print Kft. nagyváradai nyomdájában. ISSN 1583-0616

A színész önmagából építkezik

Fábián Enikő negyven éve van a színészi pályán, ugyanennyi ideje tagja a váradi magyar truppnak. A Szigligeti Társulat idei repertoárjában szerepel Friedrich Dürrenmatt *Az öreg hölgy látogatása* című abszurd tragikomédiája, főszerepben a jubiláló Fábián Enikővel. A premiért november 17-re tűzték ki. A próbaanyagot sűrűjében a színművésznő otthonában beszélgettünk életútjáról, művészetéről.

„A színházért élek. Ám az embernek néha szüksége van egy kis környezetváltásra. Ilyenkor szedem a sátorfámat, s hazautazom Brassóba. Az utazásba belenőttem, ugyanis apukám katonatiszt volt, sokat költöztünk, lakunk Konstancán, Fogarason és Bukarestben is. A szüleim egyébként egy Brassóhoz közeli falucskából, Árapatakról származnak. '56 után a magyarokat sorra kiostálták a katonaságtól, így apámat is. Így kerültünk Brassóba, mikor apukám ott kapott állást. Ő sajnos már nincs közöttünk. Anyukám 86 éves, *Az öreg hölgy*-premier után sietek hozzá Brassóba” – mesélte Fábián Enikő.

Nézegetjük a régi fotókat, fényképalbumokat, a polcon díjak, oklevelek sorjáznak. Ní-

Bagira *A dzsungel könyvében*

Fábián Enikő pályája kezdete óta a Szigligeti Társulat tagja

vódíjak, Fáklya-díj, a Veszprémi Versűnnep különdíja, az „erdélyi Oscar”, vagyis az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Poór Lili-díja, s még sorolhatnók. A lakás ékességei közé tartozik a sok gyönyörű kézimunka is, a nagymama, édesanya készítette varrottak, párnák, terítők. A többi között a pávamotívummal díszített, háromszéki keresztiszemes kézimunka a felirattal: „Légy jó mindhalálig.” Enikő fontos útravalója e Móricz Zsigmond-idézet, mely végigkíséri az életét, mindig eszeint igyekezett cselekedni.

„A szüleim sokat énekeltek örömeinkben is, bánatukban is, rengeteg népdalt tanultam tőlük.” Rajzolt, festett, két évig balettozott, talajtornára, majd néptáncra járt. A magyar irodalmat kiskorától szerette. Ötödikben a Petőfi Sándor iskolai szavalóversenyre készült a magyartanára biztatására. „Mivel erősen lámpalázas voltam, háromszor megakadtam a próbán, de a versenyen valami történt: mindenről és mindenkiről megfeledkezve mondtam a verset, és megnyertem az első díjat. Felocsúdva az örömmámorból eszembe jutott az előtte átélt lámpaláz. Megfogadtam, többé nem állok közönség elé. Tizenegyedik osztályig ehhez tartottam magam. Ám akkortájt már kezdett mocorogni bennem a szeretném ma-

gam megmutatni vágya, hívott valami.” Afféle sugallatként bevillant, hogy színésznő lesz. Tizedikben iratkozott be a brassói kultúrpalota magyar dalárdájába. Onnan tizenkettedikben átment a kultúrpalota színjátszó csoportjába, s rögvést mély vízbe dobták, Federico García Lorca *A csodálatos vargáné* című darabjában játszotta a címszerepet.

Fábián Enikőnek Szikszay Jenő pedagógus, irodalomtörténész volt a magyartanára a középiskolában. „Szikszay tanár úrnál román himnusz helyett magyar népdallal kezdtük az órát. Magyar történelmet is tanított nekünk a magyar irodalom kapcsán. Meghurcolta a securitate, három kötetre való irodalomtörténetének kézírata eltűnt, azóta sem került elő, valószínűleg megsemmisítették, ő pedig ’77-ben felakasztotta magát, de nagy a gyanú, hogy megölték. A temetése néma tüntetéssé vált ’77 tavaszán. Minket még végigvitt, én ’76-ban érettségiztem. Brassóban óvodától érettségiig magyarul tanulhattam. Szikszay tanár úr volt az első, aki komolyan vette, hogy színművészetire készülök, és ő indított el a felkészülés útján. Tisztelettel adózom emlékének.”

Az első felvételi a színművészetire nem sikerült, de ez nem szegte kedvét. A színpadhoz erő kell, még több bátorság – tanácsolta neki Balázs Éva sepsiszentgyörgyi színésznő, akihez felkészítőre járt. Elvitte Enikőt a szentgyörgyi színház igazgatójához, Szilveszter Lajoshoz, s ő rögtön fölvette segédszínész-

nek. Volt két mondata a *Csillag a máglyán* című darabban, amit az író, Sütő András is látott, és fölfigyelt tehetségére. Sütő nagy segítségére volt, ő is biztatta, és felhívta Fábián Enikőre Tompa Miklós (a marosvásárhelyi színművészeti akkori rektora) figyelmét. Közben Gergely Géza tanár írt neki a színművészetiről: számítanak rá a következő felvételin. Sikerült. Örömmámorban úszott. Csodás évek következtek. A nagybetűs szerelem is rátalált. Az osztálytársával, Szentmiklósi Józseffel még másodéven összeházasodtak. Talán túl fiatalok voltak, talán túl hirtelen történt, talán a váradi színházi munka lélegzetvételnyi időt sem hagyott egymásra, mindez oka lehetett annak, hogy néhány év múlva elváltak. „A színin az akkor még pályakezdő Ferenczy István volt az osztályvezető tanárunk, aztán harmadéven átvett minket Tompa Miklós, akit nagyon szerettünk, de rektorként nem sok ideje volt ránk.” Kovács Levente volt a drámapedagógia-tanár, Selyem Ildikó a mozgásművészet, Szabó Csaba a beszédtechnikát oktatta. Illyés Kingától tanultak művészi beszédet. Ő volt az egyik legszigorúbb tanár. Fábián Enikő a kedvenc tanítványa lett.

1981-ben végzett a marosvásárhelyi Szentgyörgyi István Színművészeti Intézet színész szakán, osztályából harmadmagával, Szentmiklósi Józseffel és Fekete Károllyal együtt került Nagyváradra. Kiss Törék Ildikó volt akkor a magyar társulat vezetője. Várad sok jót hozott már a pályaindulástól kezdve. Kispál Julaként az *Ősvigasztalásban* játszott az első női főszerepet 1982-ben. Szabó József, Ódzsa rendezte az előadást. Ezután minden évadra jutott legalább egy nagy, igazán kimagasló szerep. De volt olyan évad, hogy zsinórban egymás után jöttek a jobbnál jobb szerepek, például 1997-ben. „Mindent szerettem játszani. Minden stílust szeretek, annál élvezetesebb ez az egész varázslatos színházi játék. Álmodni sem merem volna olyan szerepekről, mint amiket kaptam.”

Ha azt mondjuk, negyven év, negyven szerep, az kevés, hiszen száznegyvenet is föl lehetne sorolni. Nehéz csupán néhányat kiválasztani közülük, hiszen Fábián Enikőnek mindegyik kedves valamiért. Fontos volt például számára Yvonne megformálása az *Yvonne, burgundi hercegnő* című előadásban, amit Laurian Oniga rendezett 1988-ban. Aztán ott volt Az elsőhozó ember Lizzie-je, Heléna a Szentiván-

(folytatás a következő oldalon)

Medgyesfalvy
Sándorral
a *Rockpassióban*

A színész önmagából építkezik

(folytatás az előző oldalról)

éji álomból, Mária a *Rockpassióból*, Aletta van der Maat a *Téli zsoltárból*, Pia a *Bűntény a Kecskeszigeten-ből*, a Kölyök a *padlásból*, Bagira a *dzsungel könyvéből*. Szerette a *Nénapot* és a *Körmagyart*, a *Vőlegényt*, a *Szelembolondját*, Tündér Ilona Boszorkányát, A három nővér Másáját, Anna Karenina Kittyjét. A *Furcsa párt* Molnár Júliával játszotta, óriási sikerük volt. Az *Akárki* Emmájának alakítása nagyon megviselte: egy rákos nőt kellett eljátszania, a feladattal való megbirkózásban segítségére volt második férje, dr. Régeny István szülész-nőgyógyász főorvos. A *Zárt tárgyalás*, A *salemi boszorkányok*, a *Végjáték* is mind-mind fontos. Érdekes volt eljátszani a rideg, merev Mrs. Danvers szerepét A *Manderley-ház asszonya* című előadásban. Volt Gertrudis a *Bánk bánban*, a *Stuart Mária* című Schiller-darabban Erzsébet királynőt játszotta, az *I. Erzsébet* című Paul Foster-darabban ismét Erzsébetként, címszerepben láthatta a közönség pályakezdésének 25. évfordulóján.

1997-ben A *makrancos hölgy* Katáját párhuzamosan játszotta egyéni pódium-előadásával, a *Lola Blauval*. „A *Makrancos*-próbák után még dolgoztam a *Lola Blau* koreográfiáján. Mindkettőt Magács László rendezte a Madách Színháztól, s kurtára volt szabva az idő, ő budapesti lévén nem tudott sokáig Váradon maradni. Nagyon foglalkoztatott a *Lola Blau* témája, amit Maia Morgenstern előadásában láttam Kisvárdán, s egyből beleszerettem a történetbe, elhatároztam, hogy én is előadom. Ari Nagy Sándor átírta nekem a zenét egy zongorára. A váradi Rövid Dráma Fesztiválon az első díjat nyertem el Lola Blau alakításáért.”

2002-ben Kovács Levente rendezésében Szabó Magda *Régimódi történetében* eljátszotta a fiatal és az idős Rickl Mária szerepét. Az előadással meghívták őket a debreceni színházba az író 85. születésnapjának megünneplésére. A díszelőadás után Enikő találkozott Szabó Magdával. „Nagyon kedves volt. Azt mondta, azért is olyan jó a mi előadásunk, mert egy életerős színésznő játssza Rickl Máriát (épp 45 éves voltam akkor, mint a szereplő a darab elején), aki láthatóan tud megöregedni a színpadon, s ugye, hogy egy színésznő is

Lola Blau

meg tudja oldani a feladatot. Az író eredetileg is így képzelte el.”

Az Alexandru Colpacci rendezte *Antigone New Yorkban* megint csak különleges történet volt. Három fura figura, három hajléktalan a Central Parkban. „Roppant izgalmas volt játszani a Forgách András által írt és rendezett A *fiú* című drámában is. Kettős szereposztásban játszotta a fiút Hunyadi István és Varga Balázs. Mindketten másként formálták meg a szerepet, ezért nekem is teljesen más-hogyan kellett játszanom, attól függően, épp melyikük játszott.” A Novák Eszter által rendezett *Egy szerelem három éjszakája* című, első magyar musical Melittája is nagyon a szívéhez nőtt.

Legutóbb a *Csongor és Tündében* játszotta az Éjt, ami egy színészt próbáló nagymonológot jelent, de mégis nagyon szereti. Ezzel vissza is kanyarodtunk a jelenhez, Az *öreg hölgy látogatásához*, amit szintén Novák Eszter rendez. „Ez a Dürrenmatt-darab fölidéz bennem sok mindent, örömet, bánatot, veszteséget, szinte az egész életem megelevenedik. De hát ez így van jól, hiszen a színész építkezik az emlékeiből, önmagából táplálkozik. Nemhiába szokták jubileumi előadásnak választani ezt a darabot. A színésznőt meg lehet tisztelni, meg lehet ünnepelni ezzel a címszereppel, csakugyan jutalomjáték.”

Tóth Hajnal

Bábos találkozó Váradon

Az V. Fux Feszt – Erdélyi Magyar Hivatásos Bábszínházak Fesztiválja elnevezésű rendezvényt október 6–10. között szervezte meg a nagyváradi Szigligeti Színház Lilliput Társulata. A váradi társulat egykori vezető személyiségéről, Fux Pál képzőművészről, díszlet- és bábtervezőről elnevezett szakmai találkozó idén javarészt az erdélyi, partiumi bábszínházakra fókuszált, könyvbemutató és képzőművészeti kiállítás is volt.

A járványhelyzet miatt csökkentették a fesztivál előadásainak számát. A használható, rendelkezésükre álló játékterek is csökkentek. Napi egy, illetve két előadással jelentkeztek a fesztivál napjain. Az idei nem versenyfesztivál volt, ezért a zsűrizés elmaradt, ez is lényeges változás volt. Az előző években a szakmabeli ítések mellett volt gyermek- és pedagóguszsűri is a kétévente sorra kerülő Fux Fesztben. Amint az még a beharangozó sajtótájékoztatón elhangzott: a gyermekeket nem akarták többletterhelésnek kitenni, meg a pedagógusokat sem. Emellett a társulatoknak sem biztos, hogy jelen helyzetben épp

A Lilliput Társulat
a Fux Fesztben,
a *Sosevolt Cirkusz*
premierjén

Fotó: Vigh László Miklós

A könyvbemutatón Szűcs László, Biró Árpád Levente és Botházy-Daróczi Réka beszélgetett

versengésre van szükségük, sokkal inkább találkozásra, amely során a szakmai beszélgetések sem maradnak el.

Baráti formát öltött a rendezvény, hiszen jóval kevesebb résztvevő volt, ugyanis csak bizonyos számú közönség tartózkodhatott egy-egy térben. De mindez persze nem érintette az előadások színvonalát, hangulatát, a mesék ereje, varázslata így is, úgy is fontos és elmaradhatatlan.

Az ötödik Fux Fesztiválon az erdélyi magyar bábtársulatok közül jelen volt a Brighella Bábtagozat (Szatmárnémeti), a Puck Bábszínház (Kolozsvár), az Udvarhely Bábműhely (Székelyudvarhely), valamint természetesen a házigazda Lilliput Társulat. Ugyancsak a járványhelyzet miatt a mostani fesztiválnak egyetlen magyarországi vendége volt, a debreceni Vojtina Bábszínház. Az említett bábtársulatok mellett főiskolai hallgatók is lehetőséget kaptak a megmutatkozásra.

Az V. Fux Feszt nulladik napján Biró Árpád Levente *Mesék a paraván mögül* című könyvét mutatták be a kiadó Holnap Kulturális Egyesületet képviselő Szűcs László, az *Újvárad* folyóirat főszerkesztője és Botházy-Daróczi Réka, a Lilliput Társulat művészeti vezetője közreműködésével az Árkádia Bábszínház nagytermében. A tanulmánykötet a bábszínház történetét dolgozza fel 1989-ig.

(folytatás a következő oldalon)

Fotó: Vigh László Miklós

Bábos találkozó Váradon

(folytatás az előző oldalról)

A kötetbemutató beszélgetést követte a Partiumi Keresztény Egyetem vizuális kommunikáció mesterszakos hallgatóinak alkotásaiból összeállított, *70 év báb* című tárlat megnyitója. A PKE-s diákok felosztották a bábszínház történetét, hét installáció készült el, mindegyik egy-egy évtizedet „mesél el”. 2020-ban ugyanis a bábszínház hetvenedik születésnapjára készült a Lilliput Társulat. Aztán, ugye, a járvány közbeszólt. Ezt a 70. születésnapot most ekképpen ünnepelték meg, könyvvel és vernisszázzsal. A fesztivál nulladik napja első sorban erről a jubileumról szólt.

A fesztivál következő, vagyis első napján a Lilliput Társulat *Sosevolt Cirkusz* című, Mézőly Miklós mesenovellájából készült előadásának premierjét láthatta a közönség Bartal Kiss Rita rendezésében, majd a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem másodéves bábszakos hallgatóinak etűdjait tekinthette meg a jelen levő szakmai közönség.

Fotó: Vigh László Miklós

Jelenet a *Sosevolt Cirkusból*

A 70 éves váradi bábszínház ihlette a PKE művészeti hallgatóinak videóinstallációit

Az ötödik Fux Feszt nem a versengésről szólt

A mesék varázsa változatlan

A találkozó második napján a szatmárnémeti Brighella Bábtagozat lépett föl a *Cérnacska szabócska* című előadással, délután pedig a kolozsvári Puck Bábszínház *Kishercegszemmel* című produkcióját láthatta a nagyrédemű. Este a marosvásárhelyi másodéves báb szakos egyetemisták előadását tekintette meg a szakmai közönség. Az aznapi program is esti szakmai beszélgetéssel zárult.

Szombat délelőtt *Az öreg király hagyatéka* című mesejátékot mutatta be a székelyudvarhelyi Udvarhely Bábműhely. Az erdélyi magyar hivatásos bábszínházak találkozója a debreceni Vojtina Bábszínház *A libapásztorlány* című vendégjátékával fejeződött be vasárnap, a gálaelőadásnak a Szigligeti Színház nagyszínpada adott helyet.

T. H.

Szakmai segítséget adnak a vidéki könyvtárosoknak

Bár a városi és falusi közkönyvtárak nem tartoznak a Gheorghe Șincai Bihar Megyei Könyvtár alárendeltségébe, módszertani útmutatással segíti munkájukat a megyei téka. Október elején szakmai találkozót is tartott a vidéki könyvtárak munkatársaival.

A Bihar megyei könyvtár módszertani irányító szerepéről, feladatáról és egyéb tudnivalókról **Delia Beatrice Pantea**t kérdeztük; az év eleji átszervezések nyomán egyedül az ő munkaköri leírásában szerepel ez a feladat. A metodikai funkciót a könyvtárak működését szabályozó, 2002/334. számú törvény tartalmazza, ennek b) és d) cikkelye mondja ki, hogy a megyei könyvtár koordinálja az adott megyében működő közkönyvtárak tevékenységét, irányítással, szakmai útmutatással, programtervekkel segíti őket, és értékelheti is a működésüket. Ezt a módszertani irányítói szerepet a nagyközönség nem igazán ismeri, mivel az olvasók csak közvetetten a kedvezményezettjei ennek, az elsődleges kedvezményezett a városi vagy falusi közkönyvtárban dolgozó könyvtáros – magyarázta a szakember.

A törvény szerint minden közigazgatási egységben kellene közkönyvtárnak működnie, Biharban tehát elvileg 101 tékának kellene lennie, de a valóságban ez nincs így, körül-

belül 30 téka működik ténylegesen – mondta Delia Pantea. Van olyan település, ahol van felújított épület, vannak könyvek, de valamilyen okból nincs könyvtáros: nem találnak embert, a település költségvetésébe már nem fér bele az ő fizetése... Sok polgármester arra hivatkozik – a könyvtárakat ugyanis az adott önkormányzatnak kell működtetnie –, hogy a közösséget nem érdekli a könyvtár, mert mindenkinek van már okostelefonja. Ez eléggé kitekert érvelés – véli Delia Pantea –, hiszen egy okostelefon segítségével lehet ugyan játszani, keresni a Google-on, de egy számítógép és egy erre felkészült ember sokkal többet segíthet bizonyos információk megszerzésében.

A vidéki tékák könyvtárosai tehát anyagilag az önkormányzattól függenek, szakmai segítséget azonban a megyei könyvtártól kaphatnak. A Gheorghe Șincai Bihar Megyei Könyvtár tavaly év végi átszervezése nyomán a módszertani funkció eltűnt a szervezeti felépítésből, csupán az ő munkaköri leírásában maradt benne, mondta Delia Pantea. Holott ez nem egyembere feladat, mindenkinek része van benne az igazgatótól kezdve, aki a polgármesterekkel egyeztet, az informatikuson, aki akár telefonon segít megoldani egy-egy IT-problémát, és a bibliográfuson át, aki könyvészeti adatokkal segíti a helyi könyvtárost, ha ő helyben nem talál meg valamilyen adatot, a személyzeti osztály alkalmazottaiig, akik például a bérezési jogszabályokról tájékoztatják a vidéki könyvtárosokat. A Bihar megyei tékában a fentebb említett témákra vonatkozó vidéki jelzéseket, kéréseket Delia Pantea gyűjti össze és követi figyelemmel, hogy teljes képük legyen arról, mi történik a vidéki könyvtárakban.

Delia Pantea, a Bihar megyei könyvtár módszertani felelőse

A világjárvány közbeszólt

Tavaszi Hajnal volt aligazgató javaslatára régebben évente értékelte a megyei téka szakmai részlege a vidéki könyvtárakat, az

(folytatás a következő oldalon)

Szakmai segítséget adnak...

(folytatás az előző oldalról)

intézmények sajátos körülményeinek figyelembevételével. A legjobbakat jutalmazták is 2007-től. Később épp az eltérő körülményeik miatt különválasztották a városi és falusi könyvtárakat, s egyik évben előbbieket, a másikkban az utóbbiakat díjazták. Ez 2019-ig tartott, majd a világjárvány itt is közbeszólt: 2020-ban sokat voltak a tékák bezárva, ezért nehéz lett volna értékelni a munkájukat. Jelenleg a projektek és tevékenységek egyfajta helyreállítási tervén dolgoznak, s remélik, hogy 2022 végén, 2023 elején újra értékelhetik majd a megyeszerte működő közkönyvtárak munkáját, mondta Delia Pantea.

Arra is megkértük a szakembert, mondjon néhány példát a könyvtári tevékenységekre. Amint a módszertani felelős kifejtette: minden könyvtáros azon a területen tud a legjobban dolgozni az olvasókkal (kisebbségekkel vagy nagyobbakkal), amelyet jól ismer. Például a székellyhídi könyvtáros, Kerekes Zsuzsa dizájnban jó és nagyon kreatív; nagyon szép poszttereket készít, és fantasztikus gyermektevékenységeket szervez. Biharszentandrason, ahol az iskola mellett van a könyvtár, és működik egy Viața Nouă Alapítvány nevű, roma gyermekekkel foglalkozó szervezet, nagyon sokat foglalkoznak a roma gyermekekkel. Érmihályfalván nyári táborokat is szerveznek, ott sok támogatást nyertek, Élesden 27 éve szervezik *A hely emlékezete (Memoria locului)* elnevezésű eseményt, amit szintén a pandémia szakított félbe. Ott a polgármesteri hivatal támogatásával egy héten át szimpóziumokat, konferenciákat tartanak helyi és a városból elszármazott meghívottakkal. Belényesben élénkebb a kulturális

élet, ott a könyvtár főleg a diákoknak szervez tevékenységeket, Bondoraszón pedig a kolléganőjük a megyei könyvtár által javasolt projekteket ülteti gyakorlatba. Vannak kollégák, akik önállóan dolgoznak, és olyanok is, akiknek egyszerűbb, ha máshol már kipróbált projekteket ültetnek gyakorlatba.

A könyvtárak a blogoszférában is jelen vannak. Még 2010-ben a Biblionet projekten keresztül kaptak számítógépeket, s bár ezek régiek, még működnek. A könyvtárosok némelyike megtanult blogot írni, így ezen a felületen is népszerűsítik tevékenységüket. Ezek a blogok a <https://bibliotecibihorene.blogspot.com/> oldalon is elérhetők, illetve azok, akik nem írnak, Delia Panteának küldik át a fényképeket s egy rövid leírást az adott eseményükről, hogy azokról is hírt adhassanak.

Amint a szakember összefoglalta, jelenleg tehát az a dolguk a vidéki könyvtárosokkal közösen, hogy helyreállítsák a működésüket, a kapcsolatot az olvasóközönséggel, lehetőleg biztonságos körülmények között. Ne mondjanak le a közkönyvtárakról – kérte ezúton is a polgármestereket a módszertani irányító –, hiszen a tékák a felnövekvő gyermekeknek is többet segíthetnek, mint egy okostelefonon megkereshető információ. A könyvtárakban felkészült emberekre van szükség, akiknek a tanárokhöz hasonló képességekkel kell rendelkezniük, kapcsolatuk kell hogy legyen a könyvekkel, a technológiával és az olvasóközönséggel egyaránt.

Ismerkedő
találkózón
a megyebeli
könyvtárosok

Ismerkedés, helyzetfelmérés

Rendszeresen találkoztak korábban a könyvtárosok a megyeszékhelyen szakmai megbeszéléseken, legutóbb 2019 decemberében. A járványügyi helyzet, illetve a megyei könyvtár átszervezése miatti hosszabb szünet után idén október 8-ra hívták meg a vidéki könyvtárosokat Váradra. Azért is indokolt volt a találkozás, hogy megismerkedjenek a megyei könyvtár szeptember elején hivatalba lépett új igazgatójával. Tizenhét könyvtáros volt jelen 12 településről: Belényesből, Diófásról, Élesdről, Érmihályfalváról, Margittáról, Nagyszalontáról, Székellyhídről, illetve Barátkáról, Biharkabáról, Bondoraszórol, Esküllőről és Vámoslázról.

Ancuța Șchiop
és Mircea Pricăjan
– a fotó idejére
maszk nélkül

Házigazdaként **Ancuța Șchiop** igazgató köszöntötte a megjelenteket, rövid bemutatkozás után felvázolta a megyei és vidéki könyvtárak együttműködésére vonatkozó terveit. Mindenekelőtt leszögezte, hogy minden segítséget megad a városi és községi tékák vezetőinek ahhoz, hogy rendezvényeikkel, programkínálatukkal a helyi közösség kulturális életében előtérbe kerülhessenek, hogy több olvasót vonzzanak.

Mint mondta, hároméves mandátumra készült, s ez idő alatt azon igyekszik, hogy erősítse az együvé tartozás érzését a megyei könyvtár különböző részlegei, illetve a vidéki könyvtárosok között. Utóbbiaknak az anyagi segítség mellett programok szervezéséhez gyakorlati, illetve ötletek formájában szellemi támogatást ajánlott. Az átszervezés következtében a megyei intézmény fennhatósága alá került két kulturális folyóiratot, a *Váradot* és a *Familiát* is be kívánja vonni ebbe. A menedzser elképzelése szerint a két lap bővíti a könyvtár kínálatát, illetve jobban láthatóvá teszi a tevékenységét, s ezt a vidéki tékákra is ki lehet terjeszteni.

Mircea Pricăjan, a *Familia* főszerkesztője, maga is író, fordító például megjelenési lehetőséget ajánlott kezdő szerzőknek, továbbá szívesen népszerűsíteni a gyermekirodalmat a legfiatalabb vidéki olvasók körében is. Szerkesztőségünk pedig – a *Biharországban* elkezdett sorozatot folytatva – szívesen mutatja be a következőkben is a vidéki könyvtárakat, s ad hírt lapunk hasábjain, honlapunkon és közösségi oldalunkon egyaránt a rendezvényeiről, és ha meghívunk, lapbemutatókra is meggyünk.

Pedagógus végzettsége mellett többéves önkormányzati tapasztalattal a háta mögött a megyei könyvtár új igazgatója azzal is tisztában van, hogy az intézményfenntartó helyi önkormányzatokat nem egyszerű meggyőzni arról, hogy a mindig szűkös költségvetésből a

városi, községi könyvtárra is költeni kell. Ebben is segítséget ajánlott: tervbe vette, hogy minden könyvtárat felkeres, és személyesen tárgyal a polgármesterekkel. Lapunk megjelenéséig az első látogatások már meg is történtek. Ancuța Șchiop kifejtette: ismeri az előjárók gondolkodását: a rövid távú elégtételt, szemmel látható eredményt hozó aszfaltozásokra és csatornázásra költenek szívesebben, de meg kell értetni velük, hogy egészséges társadalom csak a kultúra megbecsülésével maradhat fenn. A kultúrára irányuló befektetés pedig hosszú időn át ad elégtételt.

Gyakorlati tanácsokkal is ellátta a megjelent könyvtárvezetőket az igazgató. A jövő évi költség előkészítésének időszaka lévén, azt ajánlotta, hogy foglalják írásba s nyújtsák be a polgármesteri hivatalba, milyen programokra, illetve fejlesztésekre mennyi pénzt kérnek a város- vagy községkasszából. Akár a kérvények megszövegezésében is segít. A könyvállomány bővítésére, illetve a felszerelések korszerűsítésére vonatkozó pályázati lehetőségeket is megemlítette. Például a Nemzeti Könyvtár adományából részesülhetnek a vidéki tékák, csak a szállítást kell megszervezniük, s a megyei könyvtár kész járművet bérelni, ha Biharból több igénylő jelentkezik. Új számítástechnikai eszközök, programok stb. beszerzésére az Országos Kulturális Alaphoz lehet pályázni, az iratcsomó összeállításában is kérhetnek segítséget a megyétől a könyvtárosok.

A megbeszélés során Ancuța Șchiop nem mulasztotta el kifejezni elismerését Delia Panțeanak, amiért sok éven át odaadással segítette a megyebeli könyvtárosok munkáját. A továbbiakban a jelenlevők több sajátos gondot is felvetettek, ami nehezíti a dolgukat. Egyes vidéki könyvtáraknak székhelyük sincs, a könyveik bedobozolva, más településeken a helyiségeken osztozniuk kell egyéb hivatalokkal és akár a rendőrséggel (!), több helyen a könyvtáros – önkormányzati alkalmazottként – közhivatalnoki feladatokat is kénytelen ellátni, így nem marad ereje, ideje fő foglalkozására.

A kötetlen beszélgetéssel zárult találkozót hasznosnak ítélték a résztvevők, az elhangzottakról 30 tékának küldték el az összefoglalót. Elvállik, a gyakorlatban mit tudnak majd közösen elérni. Amint a menedzser megjegyezte: „Egy jól működő könyvtárban csak egyvalamiből van több, mint a többiben: az elkötelezett könyvtárosból, akinek szívügye a munkája.”

Fried Noémi Lujza
Máté Zsófia

FERDÍTÉSEK

Ingek és lábasok közt, kutya-futtában is lóvá tehető valaki

Sorozatunk legújabb darabjában arra igyekeztem további példákkal szolgálni, hogy a nagyon régóta egymás közelében élő népek bármennyire különböznek is, gondolkodásmódjuk akarva-akaratlanul jelentősen idomult egymáshoz, azt pedig már az eddigiekből is láhattuk, hogy a kifejezésbeli eltérések a más-más hatások következményei miatt jöttek létre.

A másokra tartozó dolgokkal való foglalkozástól magyarul és románul egyaránt óv a népi bölcsesség: mi vagy azt mondjuk, hogy ne üsd az orrod más dolgába, vagy pedig azt, hogy akinek nem inge, ne vegye magára. Ez utóbbi egyébként megcélozza a bármiben magukra ismerőket, illetve azokat, akik úgy sejtik, hogy folytonosan az ő kárura élcelődnek társaik. Érdekes, hogy a román szólás mint ha a mi két szófordulatunkat egyesítette volna nagyon tudatosan, amikor azt mondja: „Nu te băga, unde nu-ți fierbe oala!” Vagyis ha nem a saját lábasod, akkor nincs mit keresned a környéken.

Lényegét tekintve nagyon hasonlít a gyors, elnagyolt munkával kapcsolatban használt „făcut pe genunchi”, illetve a kutya-futtában kifejezés is. Mindkettő jól érzékelteti a felületesség, manapság is gyakran hallott „jól van az úgy is” mentalitást egy-egy feladattal kapcsolatban. Nem igényel túl sok fejtörést, hogy rájöttünk, az ilyen feladatok másokat érintenek, és ezért is lép közbe a nemtörődomség. Ha a magunk bajáról van szó, akkor már sokkal nagyobb a körültekintés, sőt nem ritka emberi tulajdonság, hogy a mások gondját egykettőre félresöpörjék egyének a saját apró gondjaikat jól felfűjják. Ilyenkor mondjuk azt, hogy ha nincs baja, csinál magának, románul pedig „Nu te lega la cap, dacă nu te doare”. Érdekes,

hogy egy szükséges munkát öncélúan hátráltató vagy megakadályozó gesztusra majd nem ugyanaz a „minősítés”: mi kerékkötőnek mondjuk, románul pedig „bagă bețe-n roate”.

A valaki becsapását, megtévesztését jelentő nagyon plasztikus kifejezésünkre, a lóvátételre azonban nem ismerek hasonló román szófordulatot. (És nem is ajánlom, hogy bárki próbálkozzék a „face din el un cal” újítással!) A román népi kultúrában viszont külön figura van, aki egyrészt bajkeverő, mindenkit becsapó, de néha pusztán a jó kedélyt szolgáló heccmester, és ez Păcală, illetve Păcălici. Ez utóbbi névadója egy ifjúsági kártyajátéknak is, afféle Jolly Joker, csak épp nem a nyerést segíti, hanem a vesztes felé sodor. A népmesékben is gyakran megjelenik egy furcsa páros, Păcală és Tindală. Ez utóbbi nem a lóvátétel nagymestere, hanem a lustaságé. Aki szeretne egy kicsit jobban elmélyedni az említett népmeséi alakok társadalmi szerepében, ajánlom figyelmébe Gloria Man amerikai antropológus munkáját, *Az ortodox törésvonal* című, magyarul 1997-ben, a budapesti Háttér Kiadónál megjelent könyvét. Kedvcsinálóként pedig ebből a *Bevezetés* zárógondolatát idézném: „Az elnevezés a táblatektonikából való, mely kimutatta, hogy ahol két tábla ütközik, s az egyik ellenáll a másik mozgásának, ott robbannak ki a földrengések, gyúlnak ki a vulkánok, történnek a nagy katasztrófák, egyáltalán nem véletlenül, hanem elrendeltetett szabályszerűséggel. Ugyanez érvényes a társadalmi-kulturális törésvonalakra is. (...) Az egyik ilyen törésvonal az Adriai-tengertől az Északi-tengerig húzódik a Balkánon, Kelet-Európán, a Baltikumon és Karélián át. (...) Ez az ortodox törésvonal.”

Molnár Judit

KEREKES ISTVÁN

Bandukolás tűzifával

Egy Hargita megyei tanya közelében találkoztunk. István épp húzta hazafelé a tűzifát. Elmondása szerint nagyon nehezen telnek a téli hónapok. Megállt néhány pillanatra, majd bakta-
tott is tovább a tanya felé. Kutyája, mit sem sejtve a gondokról, vidáman kísérte tovább útján. A fotográfia 2019 januárjában készült.

A helyzet nem sokat változott azóta sem arrafelé. A mindennapok olykor küzdelmesek. Van, aki, ha másként nem, hát apránként gyűjtögeti be a hideg időkre való tűzifát. Ki hogyan boldogul ezzel...

NÉVJEGY

KERÉKES ISTVÁN Magyarországon élő, marosvásárhelyi származású fotóművész. Jelenleg a legtöbb díjjal bíró magyar fotós. 2018 augusztusában átvehette a jelenlegi legmagasabb kitüntetést, az Excellence FIAP/Diamond3-t (Kiváló Művész gyémánt 3-as fokozat). Ugyancsak 2018 augusztusában Magyar Arany Érdemkereszt állami kitüntetésben részesült. A Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (MÚRE) Brassai sajtófotópályázatának nagydíját immár három alkalommal nyerte el (2017, 2018 és 2020); 2019-ben pedig Szathmári Pap Károly Aranyéremmel jutalmazta a Brassai zsűrije. Idén a 14. iPhone Photography Awards nagydíját érdemelte ki. Nagyváradon is meg lehetett tekinteni néhány alkotását a sajtófotó-kiállításokon. Honlapja: www.kerekesistvan.com.

DEZSŐ ILONA ANNA

Szentjánosbogarok

Ablakából egy törpe orchidea adja hírül, hogy van még élet a házban. Fehér szirmocskái vidáman kandikálnak a szürkére koszolódott üvegtáblán keresztül. Az időtől megtépázott keretről lemálló festékdarabok élénken csillannak a tavaszi nap első sugaraiban. Legalább ezek vidámak, ha már minden egyéb a pusztulásról ad hírt. Elvégre a dolgok értelmezés nélkül is szépek, a vízililiomnak sincsen feladata a fagyott tóban, mégis jó, hogy van, hogy ott van a helyén, és amint enged a jég némi szabadulást, az addig fogságban élő száraz egyből nyurgulni kezdenek, előtérbe hozva az élet folytonosságát. A füstös fakeretből kikandikáló virág párbeszédet folytat a szemközti barackfa ágán megjelenő első rüggyel.

Lídia, mert ez volt a keresztségben kapott neve, rapszodikus magányban tengeti egyre fogyó napjait, az udvarra is csak elvétve megy ki, nem mutogatja rongyosra nyűtt ruháit, kenyeret s minden egyebet, ami nélkülözhetetlen léte fenntartásához, megvásároltat azzal a szomszédasszonnyal, akit egyedülként a közelébe enged. Bizalmatlansága évről évre nő, s mire már érezhető közelségbe kerül azzal a bizonyos rossz illatú angyallal, szinte mindenkit kizár otthonából, még az orvost sem engedi be, aki korábban havonta meglátogatta vérnyo-

másmérés céljából. Világra néző ládikája is csak alig látható képet ad, a napi híreket még beengedi maga választotta magányába. Két szundikálás között így jut tudomására, hogy valami világot érintő nyavalya közelít falujához, s hogy az minden öreget elpusztít, aki az utcára merészkedik. No, no, kacagja el magát, ez őt nem veszélyezteti, elvégre utoljára akkor járt távol otthonától, amikor vakbélgyulladással vitte be a kórházba a mentő. Annak is megvan már legalább tíz esztendeje, pörög végig szemráncai takarásából elővillanó szeme előtt az emlék. Mintha csak ma lett volna, megoperálták. Képesek voltak egy ilyen aggot műtőasztalra fektetni. Ej, pedig de jobb lett volna már akkor ott befejezni ezt az értelmetlenné vált versenyfutást az újra meg újra lemenő nappal! S ahogyan, mint kaleidoszkópban elindított fonál, kattog agyában a múlt, fény dereng az ajkak sarkában, elmosolyodik. Az ő trükkös, rövid élete!

De sokat gyalogolt ki a földekre, hólyagzott fel a tenyere attól a ronda akácnyelű nagykapától. Ahogyan lecsukja százredős szemhéját, összeáll végre minden kép, fiatalságának összetett útja, szomjúsága a szerelemre, mintha csak a sorsnak is lenne csomagtartója, s némely embert abban cipelne. Az érzelmek homályossá válnak, a remény egyre foszlik, már csak az út szentjánosbogarait látja, a csillagokat, amik soha sehol sem csillogtak szebben, mint aprócska háza felett. Olyan alacsonyan voltak augusztus táján, hogy szinte elérte őket rövid karjával. Legszívesebben a szívébe zárta volna mindegyiket, hadd röpködjének ott, ne hulljanak tova az égről. Hej, de sokszor dobolt az a szív szemlátomást is erősebben egynémely szúrós szempár tekintetétől! Gondolatban újra érezni vélte azt a bizonyos ölelést, melynek szorításában menedékre lett.

Az idő múlásával minden felpuhul, szétmállik a kép, minden egyes nap tovább lopja emlékeit. Most tényleg minden véget ér? Jön egy kis náthaszerű valami, s magával ragadja őt is dolgvégezetlen? Biztosan így

NÉVJEGY

DEZSŐ ILONA ANNA (1961, Élesd) 1987-ig élt Élesden, aztán házasság útján áttelepült Magyarországra. Nagyrábén él. Volt női fodrász, katona, nyomozó 2005-ig, nyugállományba helyezéséig. Ekkor kezdett többet foglalkozni írással és festéssel. Volt 17 önálló tárlata és jó néhány csoportos kiállítása. Mostanáig tíz (próza- és vers)kötete jelent meg. Társ szerzőként írta és szerkesztette szülővárosa monográfiáját. Országos titkára a Cserhát Művészkörnek, főmunkatársa a Délbáb művészeti magazinnak, tagja több művészeti társaságnak, 2013 óta a Szent Lázár Katonai és Ispótyalos Lovagrend dámája.

van, ha már ez a vén doboz is állandóan ezt szajkózza. Történetének hosszú útján hátra-maradt egy hatalmas adóssága, elvégre azt mindenkinek meg kell majd fizetnie. Régóta nem fél tőle, bár azért, még magától is titkolva, mégiscsak elodázná kicsit későbbre, de mármost mit tehetne, jöjjön, aminek jönnie kell.

Na, megállj, te kutya világ! Majd én megmutatom, hogy nem addig, amíg! Magához vonja göcsörtös diófaágból készült botját, ránehezelve felgörnyed. Orra majd a térdét veri, de megtáltosítja a hallott hír, átvánszorog a mindenesnek használt konyhája északi sarkába, s az ott lévő zománcozott lavórba mer a megpatkolt vödörből egy csupornyit vizet. Megtörölgeti jobb kezével az arcát, megigazgatja fején a ki tudja, mikor felkötött kendőt, a derekán felkapaszkodott mellényt visszaparancsolja a helyére, belebújik a rozsdás mosdóállvány melletti mamuszci-pőjébe, és útra kel.

Szeme sarkában ott ég az élet fénye megmegcsillanó könnycsepp formájában. Ki tudja, hány éve már, hogy érzelmeinek eme ék-köve elkophatatlan öregségének akaratlan jele. Mire megbirkózik a lépcső utolsó, harmadik fokával is, az égbolt sáfrányos színbe öltözik, melyben a jó látású ember is csak hunyorítva néz. Morog egy sort, elvégre rászánta magát, hogy még egyszer kimenjen a temetőbe, de mire felcihelődik, kibabrál vele a tavaszi est. Be kell látnia, hiába üresek az utcák, a sötétedés nem adta meg magát, márciust írnak naptár szerint, s bár az idő lanyha, a hold nyertesnek kijáró diadalal éled idejekorán. No, talán ez sem számít, elvégre neki teljesen egyformák a nappalok és éjszakák, csak a lába bírja ki ezt a kalandot.

– Hahó, nyanya! – gúnyolódik vele egy tinédzserforma fiú. – Az ilyen vén szatyrok miatt szenvedünk mindannyian, se ki, se be! Aztán merre a merre?

– Kedveském, amerre hintón szokás szálítani a magaféléket is – válaszol meg hirtelen előjött, régi humorával.

– De felvágós a néni! Egyszer még magát is hintón viszik a felelőtlensége miatt, akkor nem fog így visszacsípni! – sziszegi a füle mellett az akkorra a biciklijét már maga mellett toló ifjú.

– Várom már ezt a csodaalkalmat jó pár éve, hátha ott kiegyenesedik a derekam – sandít vissza.

S míg így egymást ugratva ballagnak, mit ballagnak, a párbeszéd hatására egyre sietősebben haladnak a régi sírkert felé, Lídia azon kapja magát, hogy kifejezetten jólesik a szemtelen kamasz minden szava. Szóba kerül rendelet meg intézkedés meg polgármester, kormány, törvény és meggyás, csupa olyan dolog, amikről ő már rég nem beszélgetett senkivel sem. Így érik el a temető sarkát.

– Na, akkor csak vigyázzon magára, néne! – hajt lábával magán a fiatalember, miközben felkapaszkodik kerékpárjának ülésére, s szinte pillanatokon belül eltűnik a szemben nyíló utcában.

– Ej, de jó ez a nyavalya... – morgolódik alig hallhatóan, leginkább magában. – Köszönöm, Istenem, hogy még egyszer kicsit magam mellett tudhattam egy kölyköt, már el is feledtem, milyen volt az, amikor gyerek volt a háznál.

Mert hogy volt, azt bizonyítja az egymás melletti két hanton domborodó egyforma sírkőre felrótt, szintén egyforma név más-más születési adattal.

– Ej, te Miska! Hát magaddal vitted Misikémet is... Nem jól vannak a dolgok ebben a világban, engem kellett volna felemelned ebből a gyalázatos porból, nem a fiadat... – S mint korábban, évekkel ezelőtt minden este, ismételten megpaskolja az idősebb férfi síremlékét.

Leül a szépen kidolgozott keret szélére, ott bóbiskol pirkadatig. Észre sem veszi, hogy közben csupa víz lett a ruhája attól az apró szemű, hideg esőtől, ami egész éjszaka mosta holdfehér arcát. Kényszeredetten nyitogatja szemét, majd lábának zsibbadásából érzi, hogy ezen az éjjelen sem szólította magához az Úr. Felkászálódik... vagyis felkászálódna, mert egyáltalán nem sikerül, olyan méltatlanul összegubancolódtak a térdei az elmúlt éjszaka, hogy hiába az akarat, a vén csont már nem hajlandó engedelmeskedni. No, ha nem, hát nem, gondolja, s visszacuppan alkalmi ülőhelyére.

A bogarak mindeközben boldognak látszanak, levélhajókat lovagolnak, a természet éledezik a tavaszi esőt kergető szellőben. Az egész világ csipog, az éjszaka magányos vízsátrát felváltja a sok sártócsa csillogása. Ázott ruha, fakó arc, fákról, mezőkről egyre tűnő ábrándozás. A tovasiető felhők

(folytatás a következő oldalon)

MOLNÁR ZSOLT

Titkos fosszília

Egy
követ
hajítok
legmélyebb
szavamba.

A rászerezelt kicsi kamera
rögzíti a végtelent.

Közben tanulom a hallgatást,
amit kizsorig a kő.

Nem is tanultam volna meg beszélni,
ha tudom, nincs ez az időalagút.
Vízszintesen
hull, esik, zuhan,
esik, hull, zuhan,
zuhan, esik, hull,
zuhan, hull, esik,
...

Előrefelejteni a bekódolt tartalmat,
csak egy mozdulat ősmaradványa.

Amikor megérkezik az örök fénybe,
az feltöri lézerével az üzenetet.

Egyszer majd felolvasom neked,
és felolvasod nekem, hogy tanuljak emlé-
kezni vissza is.

De olvassuk úgy fel egymásnak,
mintha nem lett volna semmi hullás, esés,
zuhanás.

Mintha nem lett volna se idő, se tér,
mintha nem lettem volna se én, se te.

Csak az a legmélyebb szó,
mely hiábavalóságában magával rántja a
mindenséget.

Csak az a legelhallgathatatlanabb jelentés,
mi új mindenséget alkotva mégis megtart.

Szentjánosbogarak

(folytatás az előző oldalról)

virágokkal táncolnak. A fák elborulnak, va-
lami émelygős édes porral lepi be az egyre
erősebben melengető reggel fojtogató ma-
gányát. Nyikorogva nyílnak ajtók, ablakok,
tükörré változik az ég, melynek mindkét ol-
dalán más-más asszonyi arc lengeti selyem-
fátylát, valaki megcsókolja a rég kicserepe-
sedett száját, ismeretlen folyosón keresi az
elveszett elme elnémult boldogságát.

*

A dolgok értelmezés nélkül is szépek; bá-
josak a mosolyok, üdítők a könnyek, a külön-
féle ünnepek, majd az azokat követő bajok,
még az egyre sötétülő évszázadok is tündö-

kölnek... Az arcon megjelenő redők, ráncok is
mind ilyenek... A szerelmet sem lenne jó ér-
telmezni, úgy jön, megy, ahogy neki tetszik, a
szépség is mulandó, de míg van, kit érdekel
annak elvesztése... Értelmezhetetlen a hajnal
csendje, a nappal zsidongása, az est moraj-
lása, az éjszaka szusszanása, vagyis a dolgok
értelmezés nélkül is úgy jók, ahogy vannak,
csak úgy a maguk rendje szerint.

Sokáig beszédtem a faluban, hogy
Lidi néni szándékosan kifeküdt az ura sírjá-
ra, mert nem bírta tovább a magányt. Oly-
kor-olykor a nap is rámosolyog egy-egy
ilyen, az életről mit sem tudó asszonyságra,
hisz ki tudhatná jobban, mint ő maga, hogy
ez egyáltalán nem így történt.

Privát Nazca

Ismerem én a pusztaságot.
 A közelségnek elfojtott útvesztőit.
 Ahol az elme kivonja az örület sóját,
 és a vér is kireped, milliónyi ágra,
 amortizálva akaratot, megalkuvást.
 Nem nőttem magasra eléggé.
 Az ösztöneim sakkozzák ki, mit tehetek.
 Hogy a kiindulópont legyen vagy
 a záró, a beletörődés dilemmája.
 Esetleg a kozmosz megsokszorozódott
 pontjai, letömrítve. Valahogyan össze kell kötnöm,
 legalább apró szakaszonként. Valahonnan vissza
 kell találnom. Úgy, hogy sehová se mentem el.
 A csekély félretoldásokat kiigazítanom.
 De ez az állandó, irritáló porvihar.
 Hogy kit zavar jobban, még bizonytalan.
 A beszéd még visszavezethető. Egy levetkőzött
 szó a mindenség perifériáján.
 Az értelem formán túli hologramja.
 Az értelmezhetetlenség megformált leképezhetetlensége.
 Ordítás-menedék a bizonytalanság sötétség-pásztázásában.
 És mégis, jól látható visszhangzás
 a kiöblösödő térben ez a fénytelen hullám,
 hullámtalan fény.

És valami dimenzióközi suttogás kezd vibrálni.
 Átkódolt jelek az éter nélküli lüktetésben:
 mi nem a vonzás törvénye szerint kommunikálunk.

Leszámolás (?)

Lyukas a nyelvem.
 A világ hallgatása egyre szűkebb.
 Az átváltozás felett őrködöm.
 Feketekávét iszom, fekete csokit eszem,
 gyászt hazudok magamnak is,
 miközben csak lyukas a nyelvem.
 A pusztulás tömegvonzása ez.
 Köszönöm nyelvemnek a hallgatást.
 A közönyt.
 A belefáradást.
 A...

Mit is köszönök meg?

Hogy mindez csak azért történik,
 hogy beleprésem a hangodba:
 MÁR NEM ÉRDEMES

MÁR NEM

MÁR

(?)

NÉVJEGY

MOLNÁR ZSOLT (1983) költő, Nagyváradon született, jelenleg is ott él. Születése óta mozgássérült. Tanulmányait magánúton végezte. 2004 óta ír verseket, először tollba mondva, 2011 óta orrával gépelve. Rendszeresen publikál mind az online, mind a nyomtatott sajtóban, rendszeres résztvevője az Élő Várad Mozgalom projektjeinek. Kötetei: Verseim (2005), Kapaszkodom (2009), De te itt maradsz (2011), Kódolt remény (2016, Holnap Kulturális Egyesület).

TÓTH ÁGNES

Öreg kalap

Jön az ősz, s a nyárból jó nagyokat harap,
s ráborul a tájra, mint egy öreg kalap.
Köddel telt párnák bújnak ki belőle,
futna a természet, ha tudna – előle.
Meztelen ágakon borostás szél zenél,
táncot lejt pajzánul ezernyi falevél.
A nyaruk elmúlt, de szerelmük megmaradt,
ölelkeznek az őszi fák alatt,
avarba bújnak nevetve, zörögve,
tudják, a vén kalap nem marad örökre.

Betonősz

Nem izzanak színek, rőt színű lángok,
műfák közt művirágillatú lányok
méla egykedvűséggel andalognak,
és semmiféle őszi dalolnak.
Festményeken az ősz seszínű talány
formájaként függ szobák betonfalán,
már a versekben sem hull őszi levél,
műgallyak közt a bús szél úgy zenél,
mintha csak kidobott ócska zongora
törött fogsorán botlana bocskora.
A kisemmizett ősz dátumként csupán
naptárakon ül szemlesütve, sután.
Sírhat, tiszta marad tér, utca, árok,
nem dagasztanak sarat pajkos srácok.
S ha még akad a betonkertekben rigó,
nem füttyül, mert nem tudja, mi a dió.
De lesz majd egy betonmúzeum talán,
amelynek hatalmas betonasztalán
hermetikus üvegdobozba árva,
szivárványszínű falevél lesz zárva.
Lesz egy teremőr, bajusza, feje ősz,
s rábökve bölcseken így szól: – Ez az Ősz!

NÉVJEGY

TÓTH ÁGNES (1946, Nagyvárad) újságíró, prózaíró, költő. 1990-től a Bihari Napló riportere, szerkesztője. 1994-től 2002-ig a Duna Televízió váradi tudósítója. Több gyermekvers- és prózakötete jelent meg, Csupabohócok című bohózatát 1995-ben mutatta be a váradi bábszínház. Legújabb kötete: Tündérálmom (HKE, RMDSZ és Partium Alapítvány, 2020).

Ágak

Már alig van néhány levél a fákon,
ablakomon kinézve mintha rácson
át fürkészném az eget.

A Hold kivilágított varjűfészek,
a legfelső ágon ül, s mint a részeg,
úgy imbolyog a szélben.

Verset írok természetéről, ősziről,
a szőlőskerti görbe hátú csőszről,
ki mindig megkergetett.

Az esőről, mely áztatja a házat,
s az eresz alján dézsában mos lábat,
míg el nem merül benne.

A ködről, mi besurran a házba,
átöleli a kályhát, mintha fázna,
s a csempéken kiizzad.

A sövényről, melyen dér csillog reggel,
s aprócska cinkék pletykálnak jókedvvel
a nyárról, ami elmúlt.

Mire benyit a hajnal a kertbe,
belealszom a késő őszi versebe,
s szerelemről álmodom.

Levelek jajgatása

A folyó hátán gyenge fények,
Ősz oltáron hever sok levél,
Ugyanarra gondolunk, tudom,
Mégis mindkettőnk másról beszél.
Magas homlokú, kopaszodó dombok,
Lankáik vörösödők, lágyak,
Fel-felvillanó ökönyálcsillámok,
Mint eltítkolt, elévült vágycsok.
Levelek jajgatása talpad alatt,
Sebzetten távolodsz a szélben,
Állok dermedten, mint göcsörtös akác,
Tüskéimet töröm le éppen.

ZOLTAY LÍVIA

Közöny, avagy optimizmus mindenekfelett

A: – Olyan emberek társaságát keresem, akik elismernek.

B: – Én olyanokét, akiktől jó energiákat kapok.

A: – Nekem a korrektség a fontos, nem a jó energiák.

B: – Nekem a pozitív hozzáállás, mindig, minden esetben. Nem szeretem a panaszkodást.

A: – Tegnap meghalt az apám.

B: – Milyen szépek a virágaim az ablakban!

A: – Csak pár lépést kellett volna megtenned a kávézóig, ahova a múltkor hívtalak, mert abban a házban van, ahol laksz.

B: – Nem éreztem szükségét, hogy lemenjek.

A: – Meglehetősen közönyös vagy.

B: – Miből gondold, hogy közönyös vagyok? Nem vagy benne az életemben már egy ideje, szóval nem tudhatod.

A: – Velem szemben vagy közönyös, erre gondoltam.

B: – Nem vagy benne az életemben már egy ideje, szóval nem tudhatod.

A: – Problémás lesz a hagyatéki ügy.

B: – Milyen aranyosak a madarak ott, azon a fán!

A: – Dolmányos varjak gyülekeznek a kapualjban.

B: – Szeretek főzni a családomnak.

A: – Sokszor érzem, hogy magányos vagyok, ugyanakkor kedvelem az egyedüllétet.

B: – Szeretem a pozitív barátaimat.

A: – Gyakran igazságtalanok velem az emberek.

B: – Zongorázni tanít a nagybátyám, és nagyon élvezem.

A: – Szorgalmasan végzem a gyógytornát a gerincműtétem óta, már nem fáj a derekam sem.

B: – Sokan élnek ennél jóval komolyabb problémákkal, hidd el nekem.

A: – Elvesztettem a lelkesedésemet minden iránt.

B: – Kifogyhatatlan a lelkesedésem minden iránt.

A: – A testvérem lelkiileg egyre rosszabb állapotban van.

B: – Megoldod majd ezt is.

A: – Nem könnyű egyedülálló anyaként gyereket nevelni.

B: – Megoldod majd ezt is. Igaz is, nem értem, hogy tudtok abban a kicsike lakásban élni.

A feláll a régi, belvárosi ház előtti padról, és elindul haza. Egy szarka a vállára száll, de ezt B nem látja, mert utána sem néz. Megkönnyebbül, hogy végre megszabadult ettől a negatív embertől. Nagyokat szippant a szmogos levegőből, a telefonján rápillant a közösségi oldalakra, ahol intenzíven jelen van, majd gyengéden férjuramra gondol, no és a hitelre, amit vele fizettet, amíg az a szegény pára bele nem rokkan.

Mámorosan állapítja meg, milyen csodálatos, hogy ő mindig ennyire pozitív, hogy körülötte mindig minden rendben van. Milyen különleges ember is ő, aki nem hagyja, hogy akár csak egyetlen energiavámpír is megmérgezze őt vagy a családját a borúlátásával, a szürkeségével, a pesszimizmusával.

Hogy az illető, akivel az imént beszélgett, a legjobb barátja volt hosszú évekig? Kitérdekel? Hogy érzékelhetően komoly bajban van, gondok és nehézségek gyötrik, és talán nem akart mást, csak hogy meghallgassák, és valamennyire meg is értsék? Mit számít? Éljen az optimizmus! Hurrá! Éljenek a pozitív energiák, mindenekfelett!

Budapest, 2021. július

NÉVJEGY

ZOLTAY LÍVIA (1974) Budapesten született, jelenleg is ott él, jogászként dolgozik. Eddig az alábbi folyóiratokban, irodalmi lapokban jelentek meg írásai: Apokrif, A Vörös Postakocsi, Helikon, Kis Lant, Napút, Szabadság, Új Nautilus, Várad, Palócföld, Irodalmi Jelen.

Munkavállalók (19.)

Határon innen, határon túl (II.)

Minden alkalommal örömmel hallgattam a kedvenc ismerősöm, Csóka János által elmesélt történeteket. A trükkös szökösek, a leleményesség gazdag tárháza nyílt meg előttem. Egy másik történet főszereplője olvashatta Odüsszeusz históriáját, csak az ő esetében a sziréneket egy Mobra robogó helyettesítette. A közeli faluban lakó fiatalember azzal az ürüggyel közelített a helyszínre, hogy a földéken van tennivalója. Miután szóba elegyedett az épp ott őrködő katonával, motorbiciklijére erényeit kezdte ecsetelni. A szirénscapda bevált, a határőr katonának igencsak égett a tenyere, hogy megpörgesse a gázt, és tegyen egy kört a kétkerekűvel. A biztos hatás érdekében egy ideig még kérette magát a fiatalember, de aztán kölcsönadta a Mobrát, majd amikor látta, hogy a katona nyeregbe pattan, s kissé eltávolodik tőle, ő maga hanyatt-homlok iramodott a túloldalra, ahol percek múlva a magyar katonák hahotázva hallgatták a történetét.

Nem minden esetben sikerült a fentiekhez hasonló módon rászedni a határ őrzőit. A térségben különös kegyetlenségéről hírhedtté vált Munteanu hadnagy nevét még évek múltán is emlegették. Ez a kincstári ruhás ember egyszer egy átmetszett torkú hullát tett közszemlére, a tűző napon hagyta az áldozatot, miközben ő benn a kocsmában italozott. Hadd lássák, ki itt az úr. A forradalom után Munteanu továbbra is állásban maradt, sőt egy egész határzónaszakaszk került a felügyelete alá. Továbbra is zargatta az embereket, a határra igyekvő parasztokat igazoltatta. Még mindig a régi idők bűvöletében élt. Esetében nem érvényesült a mesevilág törvényszerűsége, a gonosz nem nyerte el méltó büntetését.

A nagy „átkelők” között többen is voltak olyanok, akik nem találták meg a számításukat, míg másoknak sikerült saját szerencséjük kovácsává válniuk. Egy Szilágysomlyó melletti faluból indult útnak két pelyhedző állú fiatalember. Bár céljukat nem sikerült elérniük, szerencséjükre nem találkoztak Munteanu pribékjeivel. Egyikük sógora a határ menti faluban lakott, tőle kértek útba igazítást. Késő este nekivágtak a határnak. Átjutottak egy ku-

coricáson, aztán répaföldeken araszoltak tovább, sárral, piszokkal telefröcskölődött ruhában. Órák teltek el így, rég el kellett volna jutniuk az első magyarországi településig. Már pirkadni kezdett, amikor egyikük meglátott egy villanypóznát, odament, és kétségbeesetten olvasta a ráamázolt szöveget: „Pericol de moarte”.

Mivel a határt annak idején a döntéshozók játékos kedvükben cikcakkosra mintázták, vagy pedig aszerint húzták meg, amerre Jani bácsi elkóborolt tehene barangolt, könnyen megtörténhetett, ami meg is történt: a szökni próbálók, miután egyszer már átjutottak a határon, néhány kilométerrel arrébb vissza is jöttek.

A Csóka Jánossal való többszöri találkozásunk, beszélgetésünk során személyes élettünkre, sorsunkra tett utalás, érdeklődés csupán érintőlegesen hangzott el, ám egyszer csak felkaptam a fejem. Pedig minden alkalommal ügyeltem arra, hogy egyetlen szóval vagy gesztussal se riasszam el a lassacskán már hozzám szokott újsütetű ismerősömet. Meglepetésem oka beszélgetésünk nem várt fordulata volt, mert Csóka János váratlanul megkérdezte: Neked van-e családod? Az ősz hajú, hetven felé közeledő ember sorsom felől érdeklődött, de valójában saját lelkét nyitotta meg – egyelőre résnyire – előttem, hisz a válaszadás után immár jogot formálhattam a visszakérdezésre. Lassan, döcögősen indult a beszélgetés, de aztán a ziháló mellkas egyenletesebben emelkedett és huppanat vissza, a hosszú ideig visszafogott szavak súlya mázsás teherként foszlott le lelkéről. Bántotta a lelkiismeret, de cudarul visszakapta a sorstól mindazt, amit elkövetett.

„Agrármérnökként sikerült elhelyezkednem szülőfalumban. Megnősültem, született egy fiam is, de valamiért nem működött igazán jól a házasságunk – kezdte mondandóját János. – Aztán belekeveredtem egy nem kívánt ügybe is. Egy nap meglátogatott két civil a földéken. Nem sokat teketóriáztak, azt kérték, hogy spicli legyek, elsősorban azt várták el, hogy a környékbeli papokról szerezzek információkat. Meg persze a kollégáimról, de ez másodlagos feladat lett volna. Visszautasí-

tottam. Megzsaroltak. Egy régebbi ügyemet szedték elő, dossziém volt. Még fiatal kölyökként italoztunk a kocsmában, néhány rummal kísért sör után elkezdtem hangoskodni, szidtam a rendszert. Valaki súgott a helyi milícistának, de sikerült elsimítani az ügyet, néhány pofonnal megúsztam. Azt hittem, ezzel vége, de mint kiderült, az állami gépezet jobban működött, mintsem azt én gondoltam. A két civil megfenyegetett, ha nem működöm együtt velük, pártrendelettel Olténia legeldugottabb falujában mérnökösködhettek tovább.

Gyáva voltam, engedtem a fenyegetésnek. A lelkiismeretem azért működött, szégyelltem magam, odahaza is egyre gyakoribbak voltak a veszekedések. Döntöttem: átszököm a zöldhatáron. Jól ismertem a határ minden zugát, a rejtett csapásokat. A kiskatonák sem nagyon vettek figyelembe, megszokták már a mindig jövő-menő mérnököt. Egyik nap meghallottam, amint arról diskuráltak, hogy két napig kutyák nélkül látják el az őrséget. Úgy éreztem, elérkezett a pillanat. Egy teljes napon át a kukoricásban hasaltam várva az estét, hogy átsuhanjak. A laktanya közvetlen közelében jöttem át, biztosra vettem, senki sem feltételez ekkora pimaszságot. Bevált, minden gond nélkül átjutottam. Azért annyi emberség még volt bennem, hogy előző nap bebiztosítottam a családot élelemmel, a környéken portyázó juhásztól vásároltam néhány darab sajtot. Ő volt az a bizonyos álruhás őrnagy.

Miután átjutottam, egy tehenészeti telephez értem, ott találkoztam egy emberrel, bemutakoztunk egymásnak: Csóka vagyok. Én is, válaszoltam. De én Csóka János vagyok. Én pedig Csóka János István, és a határ túloldalán, az Érmelléken születtem, toldottam meg mondanom. Mire az ismeretlen arca felvidult: Én is odaáról jöttem, csak kissé arrébből, a Szilágyságból. Aztán névrokonom elkísért a határőrségre, ahol enni-inni adtak, cigarettával kínáltak. Majd a hírszerzők kérdezősködtek jövetelem oka felől; rossz szándékot nem tapasztaltam a részükről.

Először a debreceni befogadótáborba kerültem, majd Biharkeresztesen egy fél évig dolgoztam területi igazgatóként. Onnan, mivel szolgálati lakást ígértek, elmentem főmérnöknek egy közeli farmra. Közben megismerkedtem egy szép küllemű elvált asszonnyal, Debrecenben dolgozott vezető beosztásban. Amint lehetett, hazajöttem, és elkövettem életem másik nagy hibáját: ismét magára hagytam a családomat. Minden vagyonomat pénzre tettem, és visszatértem Magyarországra. Összeköltöztem a már említett nővel, aki ilyenolyan indokkal lassacskán elcsalta az összes pénzem. Ahogyan laposodott a pénztárcám, a hölgy kedvessége is fokozatosan megcsappant irányomban, mígnem egy nap kidobott a házából.

Ott álltam család és pénz nélkül, nagyon undorodtam magamtól. Kimentem a határ szélére, tiszta időben odalátszottak szülőfalum házai. Vasárnap volt, az otthoni harangok nekem is üzentek, mint ahogyan évtizedeken át a határ két oldalán rekedt családtagoknak, rokonoknak, ismerősöknek, magyaroknak. Amikor temetésre harangoztak, a határ két oldalán dolgozó földművesek átkiabáltak egymásnak, hogy éppen ki távozott az élők sorából. A rokonság feketébe öltözött ilyenkor, és a szertartás idején a határhoz vonultak némán. A fájdalomtól fonatott a legerősebb kötelék.

Nekem is üzentek szülőfalum harangjai, elköszöntek tőlem, szegyenem és bűnöm miatt száműztek a bim-bamok. Utoljára hallani akartam még őket, aztán repülőgépre ültem. Azóta nem tértem haza. Immár soha nem fogok hazatérni. A farmon megbecsülték szak tudásomat, megengedték, hogy nyugdíjasként is itt maradjak az egyik barakkszobában. Valahonnan a fiam megtudta, hogy itt vagyok, üzent, hogy találkozni szeretne velem. Nem válaszoltam neki. Halottakkal nem találkozhatnak az élők.”

(Vége)

D. Mészáros Elek

Nyugdíjazása után sem felejtette el őt Biharkeresztes

Lugosi István 1938-ban született Berettyószentmártonban. Édesapja zöldségkertész volt, ezért általános iskolai tanulmányait több helyen végezte el, például két osztályt Nagyváradon. Debrecenben járt tanítóképzőbe, majd Berettyószentmártonba került gyakorlóéves tanítónak, aztán a történelem vihara miatt áthelyezték Gáborjánba. Ugyancsak pedagógus feleségével 1968-ban Körmösdpusztára költöztek, ott egy klasszikus tanyasi iskolában tanítottak. 1972-ben Tanyai Diákotthon alakult Biharkeresztesen, ide kaptak meghívást. Az intézményből később középiskolai kollégium lett, innen ment nyugdíjba.

A Honismereti Tábor vezetésége a biharkeresztesi diákotthonban

Éveken át volt a Bihari Honismereti Tábor vezetője Lugosi István tanító. 1993-ban a Lakitelek Alapítvány helytörténeti pályázatán *Bihari honismereti olvasókönyv* című munkájával VI. díjat nyert a benyújtott 479 pályamű közül. A helytörténet iránti szenvedélye idős

Lugosi István nyugalmazott tanító

korában is megmaradt. Sokáig tartott előadásokat Debrecenben nyugdíjasoknak kedvenc témakörében: „Biharország” történelme, ismeretlen csodái címmel. 2017-ben Biharkeresztes városa Pro Urbe kitüntetéssel ismerte el munkáját. Rengeteg fotóját láttam életének egy-egy állomásáról, ezért kértem, hogy szóban is egészítse ki a látottakat.

– Sokat foglalkozott honismerettel, tudja, milyen fontosak a gyökerek. A gyermekekora több településhez is köti. Melyek voltak a legfontosabbak?

– Berettyószentmártonban születtem. Édesapám egyszerű ember, zöldségkertész volt. Lugosi nagyapa halála után egy kis tanyát örökölt a szentmártoni határban a Szónoktónál. Itt kisebb tételben gazdálkodott. Amikor Nagyvárad visszatért 1940-ben, odaköltöztünk. Egy tanyás birtokot bérelt édesapám az irgalmas rendtől. Ez a város keleti szélén volt. Búzát és takarmányborsót termelt. A bérleti díj 100 mázsa búza volt, amit a rend városi kórházának padlására kellett beszállítani. Én is mindig ott ültem a búzas szekéren, láttam a csigarendszert, amivel zsákonként fel-

Váradon az Ady-
szobor előtt

húzták a búzát a padlásra. A következő gazdasági év nem volt sikeres. Kevés lett a termés. Nem tudtuk maradék nélkül kifizetni az árenda díját. Az irgalmas rend nem irgalmazott, ügyvédet küldött ránk, és beperelt bennünket. A harmadik évben elköltöztünk a közelben lévő Doszu-tanyára, nem messzire a Szécsényi bácsi nagy szegfűültetvényétől. Itt már bővizű kút is volt és villanymotoros szivattyú. Áttértünk az öntözéses zöldségtermelésre: paprika, paradicsom, „vinyetta”, amit kedveltek a váradiak. Várad jó piac volt, gyarapodtunk. 1944 nyarán azonban megsokszorozódtak a légiriadók, háromszor meg is bombázták Nagyváradot. A biztonság kedvéért bennünket, gyerekeket a szentmártoni nagyszülőkhöz telepítettek, mert a falvakat még akkor nem érte légitámadás. A háború után, 1945 tavaszán újra Váradra költöztünk, oroszok, románok voltak a határátkelőhelyen, de nem foglalkoztak a forgalommal, a civilekkel. A Fácános-tanyán béreltünk földet. Édesapámék görögdinnyét termesztettek. A szezonban mindennap egy bivalyszekérnyi rakományt vittek be a váradi Kispiacra. „Megjött a Körös-parti dinnye!” – kiáltozták, amikor megérkeztek. Aztán szüleim mégis Magyarországot

Vendégségben
Gyulán, a Foaia
Noastră című
román lap
szerkesztőségében

választották, még azon az áron is, hogy a szekert és a lovakat nem vihettük magunkkal...

– Több helyen járt iskolába...

– A második osztályt a váradi Kispiac mellett álló emeletes iskolában végeztem el. A Fácános-tanyáról harmadik osztályba egy városzéli, telepi iskolába jártam. Itt egy osztálynyi román tanuló is volt. Kicsengetéskor a szünetben elkeveredtünk, a román gyerekek is magyarul beszéltek. A román tanerők észrevettkék, és attól kezdve az ő osztályuknak más időpontban volt a szünet, nehogy „elmagyarosodjanak” a gyerekek. Magyarországon a legkülönlegesebb az a négy év volt, mikor a Heves megyei Nagyrédén jártam iskolába.

– Általános iskolai tanulmányai után a Debreceni Állami Tanítóképzőbe nyert felvételt az 1951/52-es tanévben. Pedagógusi munkássága is több településhez köti...

– A tanítóképző elvégzése után, 1956 szeptemberében szülőfalumba, Berettyószentmártonba helyeztek mint gyakorlóéves tanítót. Egy II. osztályt kaptam 42 fővel. Viszonylag könnyen oldottam meg a feladatot, mert a képzőben a szó szoros értelmében megtanítottak bennünket tanítani. Közbejött a forradalom, és én mint fiatal követtem a jelszót: „Aki magyar, velünk tart”. Velük tartottam, exponáltam magam. A forradalom leverése után olcsón megúsztam, büntetésből Gáborjánba helyeztek. A képesítővizsgát követően, 1958 nyarán megkaptam a tanítói oklevelet, de később a szaktanárihiány miatt a felső tagozatra kerültem. Itt ismertem meg feleségemet, ő már itt tanított. Csapatvezetőként számtalan akadályversenyt, kirándulást szerveztem. A gyerekek öröme engem is lelkesített. A legnagyobb öröm, amire szívesen emlékszem, az a gyerekek szeretete, csillogó szemük és készségük a munka végzésére. Minden tevékenységben velük voltam. Lapátoltam, ha kellett, kapáltam is az „úttörő földet” a gyerekekkel, a termésből tábori felszereléseket vásároltunk. 1968-ban feleségem nagybátyja, Pintye József téceszelnök hívására Körömszpusztára költöztünk. A feleségem az alsó tagozatot, én pedig a felső tagozatot tanítottam összevont osztályokban. Időközben az Egri Tanárképző Főiskolán földrajz-rajz szakos diplomát szereztem.

– Tizenhat esztendőig éltek Biharkeresztesen, a kollégiumot is vezette. Miért hívták életre ezt az intézményt?

(folytatás a következő oldalon)

Biharország – szomszédoló

Nyugdíjazása után sem felejtette el őt...

(folytatás az előző oldalról)

– Tanyai Diákotthon alakult 1972-ben Biharkeresztesen, ide meghívást kaptunk. Igaz, akkor már nem volt sok tanya, de a létszámot a nagyobb falvakban hátrányos szociális körülmények között élő gyermekekkel töltötték fel. Rövidesen az intézmény igazgatójává nevezték ki. Eleinte általános iskolások voltak a kollégisták, első osztályosoktól nyolcadikosokig. A kollégiumi munka napi 24 órás állandó készenlétet, odafigyelést jelentett. Később a gimnázium átvette a kollégiumot, és a tanulók is innen kerültek ki. Közben a műalkotások elemzése tárgyat tanítottam a Bocskai István Gimnáziumban.

– A kollégium sokáig a Bihari Honismereti Tábor fő bázisának számított, Ön a tábornak nemcsak irányítója volt, hanem csoportot is vezetett. Hány évet jelentett ez a társadalmi szerepvállalás az életében?

– Évtizedekig jártunk vezetőtársainkkal együtt a belapátfalvi őrsvetetőképző táborba. Az itteni tapasztalatokra, vezetőtársaimra és Héthy Zoltán múzeumigazgató szakmai tudására alapozva megalakítottuk a honismereti tábort, melynek bázisa rendszerint a keresztesi diákotthonunk volt. A tábor vezetőjéül a vezetőtársak engem választottak. A tábor résztvevői szakmai alapon szerveződtek. Minden csoport a saját témáját kutatta, rendszerint a helyszínen. Már a táborok elején elhatároztuk, hogy román nemzetiségi csoportot is alakítunk. Abból indultunk ki, hogy a környéken több nemzetiségi falu is van, ők is Bihar részei. Ők gyűjtötték a nemzetiségi falvak hagyományait. Később Nagyváradról is fogadtunk román gyerekeket, nagyszerűen beilleszkedtek táborunkba. Érdekesség volt, ahogy szavakat tanultak egymástól. A tolerancia gyakorlótere-

Lugosi István
átveszi a Pro
Urbe kitüntetést
Barabás Ferenc
polgármestertől

pe volt ez. Az egész táborral többször is ellátogattunk Nagyváradra. Sok táborozó ilyenkor járt először külföldön.

– A biharkeresztesi önkormányzat képviselő-testülete 2017-ben a város érdekében végzett kiemelkedő oktató-nevelő, helytörténeti kutatómunkája elismeréseként Pro Urbe díjjal jutalmazta. Számított ilyenfajta elismerésre?

– 1998-ban nyugdíjba vonultam, és beköltöztünk Debrecenbe. Sajnos a feleségem már nem élte meg, hogy megkaptam a Pro Urbe díjat. Jólesett, hogy gondoltak rám, mert aki eltávozik, elköltözik, azt könnyen el szokták felejtetni. Engem nem felejtettek el, én sem őket. Életem része volt Bihar, és most is az. A XIX. századi helytörténész, egykori jegyző és pandúr O'sváth Pál állandóan a figyelmem központjában volt. Kezembe került alapműve, a Bihar vármegye Sárréti járás leírása. Ez határozta meg a „kutatási irányomat”, amit nyugdíjas koromban is folytattam, mert könnyen hozzáfértem a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár anyagához. Szerencsére a nagyváradi és a sárréti járás teljes aktakötetében kutathattam a neves csendbiztos után. Néhány jelentését, folyamodványát a pandúrok bére tárgyában és egyéb érdekes adatot leltem róla. Amikor legelőször írtam O'sváthról, a kis bihari olvasókönyvemben, már jeleztem, hogy jó lenne, ha igazi szakértő írna egy monográfiát róla. Szerencsére ez megtörtént, örülök neki. Igaz, néhány adatot át is engedtem a szerzőnek, s ő ezt bevezetőjében meg is említette.

Kocsis Csaba

Terepgyakorlat,
ahol a gyerekek
jegyzetelik
az adatközlők
elbeszélését
a régmúlt dolgairól

NEGYVENÉVES A CELELALTE CUVINTE

Saját szavakkal (1.)

Beszélgetés Călin Pop énekes-gitárossal

Az ismert váradi rockegyüttes, a Celelalte Cuvinte negyvenedik születésnapját ünnepli decemberben. Negyven év. Sok? Kevés? Attól függ. Mint életkor egyáltalán nem tűnik soknak, szinte mindenki abban bíz, hogy legalább a fele még hátravan... Ha viszont egy együttes életkorára vonatkozik, akkor az már tiszteletet parancsol. Egy kezemen megszámolhatom, hány romániai csapat érte el ezt a kort.

*Mottó: „A szavak, melyeket olykor kiejtünk, nem tudják kifejezni azt, amit érzünk.”
(Celelalte Cuvinte)*

Precízen datálható a születése Nagyvárad legismertebb rockformációjának: 1981. december 11. Egy szeptemberi reggelen nagyon kedvesen fogadott otthonában **Călin Pop** énekes-gitáros, a Celelalte Cuvinte frontembere, és nem „más szavakkal”, hanem a sajátjaival mesélt az elmúlt négy évtizedről.

– Készült veletek valaha is interjú a román kívül más nyelvű sajtóorgánumban számára? Például amikor Székelyföldön játszottatok...

– Őszintén megmondom, nem tudom, nem emlékszem, hogy készült-e velünk valamikor interjú magyar lapnak. Nem vagyok benne bizonyos. Viszont az biztos: a legelső sajtómegjelenésünk a híres temesvári *Banater Zeitung* nevű lapban volt.

– Játszottatok-e valamikor is Románia határain kívül? Akartátok ezt?

– Persze, hogy szeretnénk volna, főleg a '90-es évektől kezdve. Küldtünk anyagokat lemezkiadókhöz, de nem kaptunk választ. '89-ben Bulgáriában léptünk fel, Blagoevgradban volt egy fesztivál, az Alen Mak (Piros Pipacs). Akkoriban Bulgária hozzánk képest

Fotó: Ovi D. Pop

Călin Pop énekes-gitáros

igazi „Nyugatnak” számított. Ahogy a vonattal átmentünk a határon, mintha picit kivilágosodott, kiderült volna minden... Egy kommunista ifi főváros volt, több színpaddal, s egy nagyon szép rendezvény. Mindmáig az egyedüli határon túli fellépésünk. Ez úgy volt lehetséges, hogy az „Eltárs” egyik rokonának, aki valami főnök volt a KISZ-ben (Kommunista Ifjúsági Szövetség), nagyon tetszett, ahogy játszottunk, és arra gondolt, ne csak Holograf zsánerű csapatokat küldjenek, adjanak nekünk is esélyt. De várj! Volt még egy fellépésünk itt, közel a határhoz, azt hiszem, Berettyóújfalu-ban, és egyszer Moldovában, Kisinyovban, ott is több színpados fesztivál volt. Ja, és ha jól emlékszem, volt egy próbálkozásunk épp általad a Sziget Fesztiválra, de sajnos nem jött össze... Természetesen most is szeretnénk külföldön fellépni, de tisztában vagyunk azzal, hogy bárhol is játszanánk, azt csak az ottani román közösségeknek lehetne.

(folytatás a következő oldalon)

Saját szavakkal (1.)

(folytatás az előző oldalról)

– Voltak dalaitok a románon kívül más nyelven?

– Igen, volt egypár előkészítve angolul, viszont Romániában sosem játszottuk így őket. Csupán két dalt vettünk fel angolul, a *Cina dragonului*t és a *Se lasă rău* album címadó dalát. Van angol fordítása a *Iarbă prin părnek* és az *Un sfârșit e un început*nak is, ám azt hiszem, az ittenieknek furán szólnának ezek a dalok más nyelven, ahogyan nekünk is annak tűnt, amikor Nicu Covaci-ot a Phoenixben angolul hallottuk énekelni... Az igazság az, hogy a mi szövegeink lényegét, értelmét szinte lehetetlen átmenteni angolba.

– Maradjunk egészen a kezdeteknél. Emlékszel még az első találkozásra az együttes tagjaival?

– 1976-'77 körül lehetett, a Gojdu liceumban jártam, és ott zenéltem, aztán együttes nélkül maradtam. A csapatban ugyanis mindenki más XII.-es volt, én meg IX.-es. Ők végeztek, én meg egyes-egyedül maradtam felelősként az iskola együtteséért. Hirdetést adtam fel a helyi ifjúsági lapban (*Țara Visurilor Noastre*), hogy dobost keresek. Terem, nap, óra. Felszereltem a dobokat és vártam. Egyetlen jelentkező volt, egy picit csámpás lábú, amilyen most is, Leontin Iovan, Tinu. Megkerülte a dobszerkót vagy kétszer, én pedig mondtam neki: „Mire vársz? Játsszál rajtuk!” Ő tanult zenét előtte, járt „mell-orgona” kurzusra – én így hívom a harmonikát. Focizott is a Bihar FC ificsapatában, ezért volt picit karikálábú... Úgy fogadtam el, amilyen volt, nem is nagyon volt más választásom. Nem hiszem, hogy dobolt volna annak előtte, de volt lélekjelenléte... Elég tisztán emlékszem a Marcellel való első találkozásra is. Egy billentyűs gitárom volt (a kép látható a közösségi oldalamon), egy elektromos Doina gitár. Gyermekkori álmom volt, hogy legyen saját hangszerem, nem a liceumé, mert azokat nem lehetett beállítani, hangolni... Édesapámtól kaptam ajándékba azzal a feltétellel, hogy egy bizonyos jegyet érjek el a tanulmányaimban. Harcoltam ezért, és sikerült is. Nos, visszatérve: Marcel Breazu furcsa alak volt, látogatta a táncesteket, ahol Tinuval és Andrei Moroșanuval zenéltünk, és sűrűn elkérte a gitáromat, hogy alaposabban szemügyre vegye. Miután Andi otthagyt bennün-

ket, Marcel kezébe nyomtam a basszusgitárt. Akárcsak Tinu, ő sem tudott valami sokat, viszont a fejlődésük elég rövid időn belül – és amúgy az évek során – elképesztő volt. Szóval így alakult meg ez a trió, s a mai napig is ez az együttes gerince. Megígértük magunknak és egymásnak, hogy Temesvárra megyünk egyetemre, és ott is tovább fogunk zenélni.

– Nem tudom, van-e még Romániában olyan együttes, amelyik a hangmérnökét állandó tagnak tekinti. Ti ilyenek vagytok, Ovidiu Roșu állandó tagja a zenekarnak...

– Itt mifelénk én sem tudok hasonlót, viszont külföldön igen: az Iron Maident! És még volna egy hasonlóság a brit legendával: Ovi nagyon hasonlít az énekesükre, Bruce Dickinsonra. Ő is '58-ban született, apropó a dal: *Born in '58*...

– Emlékszem egy koncertre a '80-as évek elejéről a Szakszervezetek Művelődési Házában. Én még középiskolába jártam, ti már egyetemi vizsgákról jöttetek éppen zenélni. Feldolgozásokat is játszottatok: AC/DC, Johnny B. Goode, ilyeneket... Ha ma kellené választanotok egy dalt feldolgozásra, kitől és mi volna az?

– Senkitől és semmi. Emlékszem én is arra a koncertre. Apám szervezte meg Serac úrral a szakszervezetektől. Ő sokat tett értem és segített nekem, miután látta, hogy nem akarok ügyész lenni, mint ő. Temesváron is játszottunk AC/DC-t, de rájöttem, hogy nem passzol a hangomhoz, túl vékony ahhoz az éneklési stílushoz. Olyasmiket választottunk, amiknél számított a szöveg és a dallam, és ment is a hangomhoz, például a Canned Heat-től a *Woodstock Boogie*. Már nem játszunk feldolgozásokat, jól tudod, el is mondom, miért: egy koncert után, a ráadás előtt vitatkoztam Tinuval azon, hogy mit játszunk. Én külföldi dalt szerettem volna, ő a sajátunkat, a *Iarbă prin părt*. Úgyhogy megkérdeztük a közönséget. Azóta csak saját dalokat adunk elő. Nagy divat volt a feldolgozások játsása, mert elhittetted a rajongókkal, hogy egy csepp Nyugatot hozol be nekik ide, ám ez a módi is elmúlt a '90-es években...

– Nemegyszer hangoztattátok, hogy nem a zenéből éltek. Ha nem titok, megtudhatjuk, ti miből éltek?

– Valóban nem a zenéből élünk, hanem a zenéért! Marius, a fiam a kivétel. Ő a zené-

Călin Pop
Dan Andrei
Aldeával

ből él. Zeneoktatással foglalkozik, zeneiskolát hozott létre egy dobossal a filharmóniától, Cătălin Cioargával, és zenei producerként is próbálkozik. A Cealealte Cuvinte, amelynek már ő is tagja, talán picit meg is nehezítette a dolgát, hiszen már itt is elvárják tőle, hogy producerként is közreműködjön. A többiek között van számítógép-szakértő, a másik építész- és tervezőmérnök, és van, aki a forgácsolt vassal hozott létre céget.

– *Hobbik, szenvedélyek?*

– Mindenkinek a zene a legfontosabb hobbi. Amíg a zene kedvtelés, addig van alkotóerőd. De amire talán céloztál, hobbik a zenén kívül: piknikezés kötetlen zenéléssel összekötve (és az ötleteket, témákat feljegyezve), repülés (helikopterrel).

– *Az évek során olyanokkal léptél fel, mint Orbán Miklós, Raul Silaghi és a legenda Dan Andrei Aldea. Kikkel működöttél még együtt, és mit tanultál ezekből?*

– A Phoenixszel is dolgoztam együtt. Mindig mindenből tudunk tanulni. A kölcsönös energiacsere rendkívül fontos. Ezek az energia-infúziók felfrissítenek. Volt még egy szebeni csapat, az Aeternum, ők középkori zenét játszottak. Dan Andrei Aldeával volt egy fontos zenei projektünk, de sajnos ő elment örökre... A Clipa maradt meg a Youtube-on...

– *Amikor a Uriah Heep Nagyváradon lépett föl, ti nyitottatok nekik. Nem tudom, hogy találhattak volna-e jobbat nálatok, viszont azt tudom, hogy ez konjunktúra volt. Ha viszont ti választhatnátok meg, hogy kinek nyissatok, akkor melyik zenekar lenne az?*

– Nem nagyon szeretem a „bemelegítő” zenekar szerepet, ám ha választanom kellene, akkor a fantasztikus kanadai Rush triót mondanám. Ez viszont soha nem fog létrejönni, hiszen Neil Peart már nincs közöttünk...

– *A komoly, nagy csapatoknak (Metallica, Slayer) különös érzékük van megválasztani a nyitózenekarokat. Néhány évtizede nektek az Ultimatum nyitott például. Milyen más csapat jut még eszedbe, és tartjátok-e velük a kapcsolatot?*

– Ramon Radosav külföldön van, azt hiszem; nem nagyon tudom, mi van vele. Volt egy csapat, amelyik többször is nyitott nekünk, és nagyon jó hatással volt a közönségre: Travka a neve. Úgy hallottam, már ők sem aktívak. Az Arenele Romane-i visszatérő koncertünkön a Trooper nyitott. De ne feledjük a váradiakat sem: Pe Cont Propriu, amelyben Orbán Miki is játszott, vagy Mita Breazu együttesét, a Neuroticát.

– *Lehet, hogy ezt még a beszélgetés kezdetén kellett volna megkérdezni: melyek voltak a legsűrűbben elhangzó kérdések a média részéről? És volt-e olyan kérdés, amit sosem tettek föl nektek, habár szeretnétek volna, ha érdeklődnek egy bizonyos témáról?*

– Amikor azt hallottam, hogy „jövőbeli tervek”, szinte falra tudtam volna mászni... Ami a kérdésed második részét illeti, nem nagyon volt olyasmi. Mi nem beszélünk kérdezetlenül. A „más szavakat” nem mondjuk ki. Érezzük őket. És elénekeljük.

– *Van ennek a zenekarnak vezetője? Mert legsűrűbben te jelensz meg és kommunikálsz, amit épp tudni kell rólatok.*

– Ezt a döntést a zenekar hozta, hogy egy személy beszéljen csak, és ne legyen rendetlenség a kommunikáció terén. Már nagyon régóta tudom, hogy miket kell mondanom. Inkább egy zenei vagy énekes vezér vagyok, mint zenekarvezető, egyfajta „prímás”...

– *Amikor kezdtetek, hogyan tekintettetek a zenélésre? Gondoltatok arra, hogy esetleg öt-tíz évig bírni fogjátok? Vagy esetleg, hogy meglesz a negyven év?*

– Nem gondoltunk ilyesmire. Nem is hittem, hogy odáig jutunk, hogy lemezszerződésünk legyen és ismertek legyünk. Az egyedüli, aki úgymond előre látta a dolgokat, az Tinu volt, ő még a liceumi években, amikor mezőgazdasági munkákra vittek bennünket, mondta nekem: „Majd meglátod, lesz sok koncertünk és lemezünk is!” Nem nagyon hittem neki, de ő megérezte. Nem gondoltam volna, hogy örömet szerzünk, és űrt töltünk be sok ember életében.

(Folytatjuk)

Dajka Attila

Emlékezés Matza Gyulára

Született Matza Gyulaként 1950. április 17-én. Élete szerelmének, Murányi Éva festőművésznének a megtalálása után, akivel a Francisc Hubic Művészeti Iskolában ismerkedett meg fiatalon, és aki műzsájává is vált, Murányi-Matza Gyula lett. Tinédzserkorától kezdve dalszövegeket ajándékozott karácsonykor meg születésnapokkor az osztálytársának, Virányi Attilának, aki megalapította a kommunizmus idején Románia leghíresebb és egyik legsikeresebb magyar zenekarát, a Metropolis Group együttest.

Első versajándéka az *Égig érhetne az ének* című dal volt '68-ban. Ez a rockbanda himnuszává vált, és ez lett a legendás *Fehér album* utolsó dala. Ezt az alkotást negyven évvel később, 2015-ben kiegészítette még két strófával, melyeken érezhető az időbeli távolság, az érettség, a mély tartalmi mondanivaló, amihez nemcsak az évek múlása, de a több mint tizenöt évnyi betegség is hozzájárult. A Metropolis-nóták mellett, amelyeket hivatalosan közzétettek, s emiatt cenzúrázottan, virágnyelven kellett megfogalmazni a szövegeket, számos dalt írt Trifán Lászlónak, akivel szoros alkotói, baráti kapcsolatban állt. Dalszövegeinek egy része tehát Trifán-lemezeken szerepel. Mindemellett írt a nagyváradi Mobil Tip együttesnek is, amelyben Trifán Lászlóval és Burchard Pállal, azaz Boogie-val játszott közösen, Matza Gyula a doboknál. Erről saj-

nos nem maradtak fenn hangfelvételek, csupán írásos szövegek. Az Elekes Emőke vezette Vox Humana női zenekarnak is írt szövegeket. A Tibor Ernő Galéria alkotói csoportjának is tagja volt a kezdetektől.

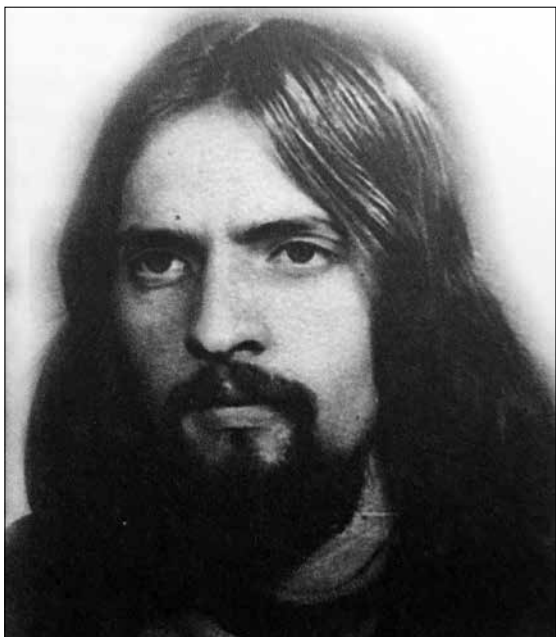
A fennebb említett, ismertebb anyagai mellett rengeteg publikálatlan és megzenésítetlen verset írt. Ezek közül a következőket halálának 3. évfordulója alkalmából (2018. november 11-én távozott e földi létből) bocsátotta rendelkezésünkre családja (felesége s egyben dalainak-verseinek műzsája, lánya, Matza Teréz, aki a *Kedvesem* című műzsaverset megfilmesítette, és fia, Murányi-Matza Mihály, aki maga is képzőművész). A kiegészített *Égig érhetne az ének*, minden Metropolis-koncert záródala pedig kihagyhatatlan.

Sápadt a nap

Sápadt a nap a hideg föld felett
ősz van és tél jön hó és fagy
minden élő társhoz menekül
barátom, fázom egyedül
fázom barátom merre vagy?!

Sápadt a nap a hideg föld felett
fázom barátom elmentél
nem is élsz tán s minden hazugság
barátság sincs csak hazudták –
üres szívemben zúg a szél.

Matza Gyula 1974-ben, húszévesen

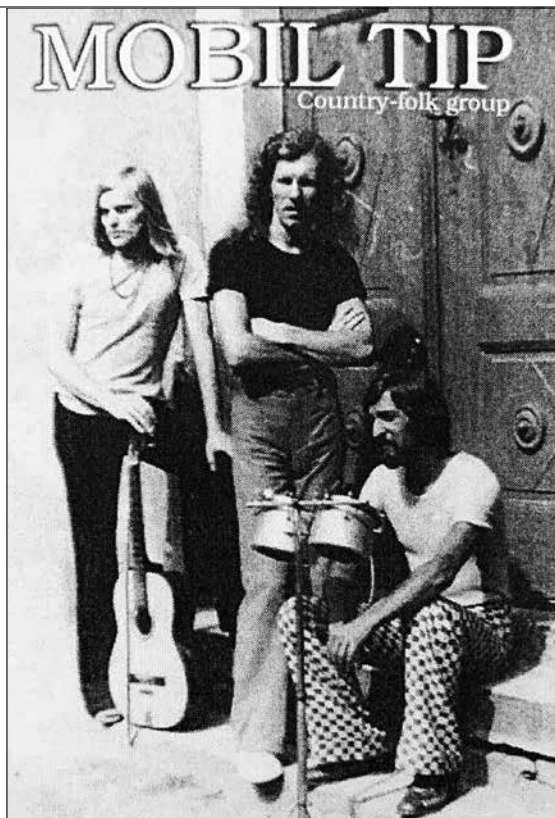

Pillanatkép

Minden vagyonom a vér virága
mindig rábízom az új reménnyel vártra

de még nem nyílt ki soha
még soha nem nyílt ki egészen
mint hordószónok néhány drága szót
ordítva szórom szét szirmait a szélben

s egy nap ölni fogok és meghalok
és nem történt semmi soha
a Föld csak forog tovább forog forog.

Portré a Körös-
parton 2017-ben

Burchard Pál,
Trifán László
és Matza Gyula
a Mobil Tip
együttesben

Mennyire szerettem volna

Virágnak hitted a virágot
kőnek a követ
az embereket embereknek

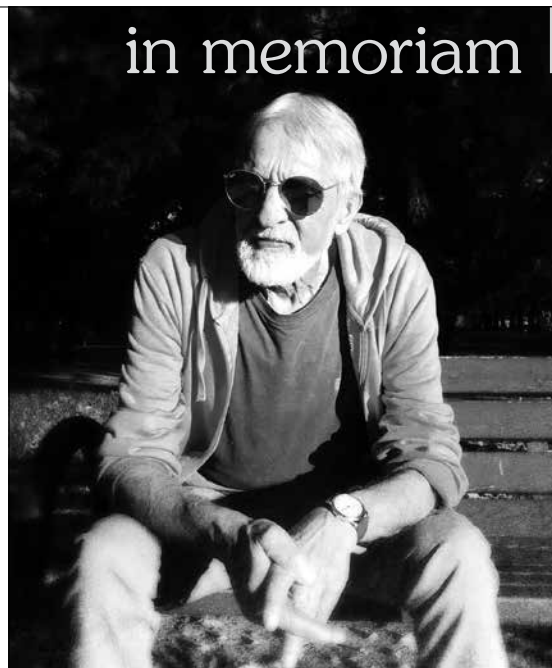
mennyit mesélhettem volna neked
mennyire szerettem volna mesélni

de te leszakítottad a virágot
elhajítottad a követ
és embernek érezted magad

és nem értetted a sírásom

Este a hegyen

A nap a könyvtár mögé esett, megnőttek
az árnyékok. Szerettem volna úgy maradni
ülve, hallgatva a semmit. Talán meghallottam
volna a szíved. Valahonnan a városból, a
gesztenyefák alól, egy kávézó sarkából,
egy sötét lépcsőházból, egy nyitott ablakú
szobából, valahonnan... Ültem, hallgattam
a semmit a város felett.
Otthagytam egy sóhajt: ha arra jársz,
lásd, hogy kerestelek.

Égig érhetne az ének

Földre dönthetne a bánat,
ha hinnék a ködnek, a sötét mocsárnak,
kettétörhetne, ó, a magány,
ha tudnám, hogy nincsen barátom még egy
jó néhány!

Égig érhetne az ének,
ha jönnének és énekelnétek!
Égig érhetne az ének,
ha jönnének és énekelnétek!

Számolgathatnék sok-sok évet –
mennyi szép tervem volt, s végül mivé lett...
Számonkérhetném, ki vétkes ezért,
de köszönj rám, tarts velem, s ez vigasz
mindenért!

Égig érhetne az ének,
ha jönnének és énekelnétek!
Égig érhetne az ének,
ha jönnének és énekelnétek!

Kézen foghatnánk, aki nincs velünk –
széjjel ne szakadjon az egész életünk...
Gyertyát gyújthatnánk, hogy égjen,
hogy megtalálhassuk egymást
a végtelen éjben!

Égig érhetne az ének,
ha jönnének és énekelnétek!
Égig érhetne az ének,
ha jönnének és énekelnétek!

Császári vizit Váradon (4.)

Legutóbb ígéretet tettünk arra, hogy felelevenítjük I. Ferenc József első és második nagyváradi látogatását. Lássuk, mi is szerepel a város jegyzőkönyveiben az akkor még koronázatlan magyar király első, 1852. június 18-i itt-tartózkodásáról. Az idézeteket betűhíven közöljük.

„Elnök polgármester úr előterjeszti: miszerint Ő Cs. Kir. Apostoli Felségének e városbani megjelenése s ennek örömmel rendezett nagy ünnepe után először van szerencséje e Községi üléssel együtt tanácskozni, s egyszersmind a csak pár napokkal ezelőtti napokon, hogy Ő. Cs. Kir. Apostoli Felsége e várost is meglátogatni kegyelmes volt.” Az előterjesztés a következőkben leírja, hogy ha a király az elnök-polgármestert, Csorba Jánost I. Ferenc József-érdemrenddel kitünteti, ez külön is legyen a jegyzőkönyv része.

Feljegyezték még, hogy „a Polgármester Úr külön köszönetet szavaz még azon 120 főből álló Városi Polgárokból alkotott lovas Banderium tagjainak, köszönetet mindazoknak, kik ez ünnepély rendezésére munkásságukat feláldozni készek voltak. Szíves köszönetét nyilvánítja a Köz Gyűlés is azon 120 főből állott lovas Bandériumot alkotott Városi Polgároknak, kik ön költségükön az ünnepélyt nagyobbá, fényesebbé tenni igyekevének. Örömmel szavaz köszönetet végre mindazon egyéneknek, kik semmi fáradságot nem kímélve az alkalom nagyszerűségéhez képest az ünnepélyt valóban érdekessé s kedvessé tették, és magokat a polgármester rendelkezése alá bocsátották, s így ezáltal a város díszét előmozdították. Emlékezzünk meg az ünnepélyt rendező bizottság tagjairól, akiknek Polgármester Úr külön köszönetet nyilvánított: Poynár János, Tar Sámuel, Farkas Lajos, Korda Andor, Dr. Grósz Fridrik, Nyári László, Zsiga Miklós, Bujdosó Mihály, Stern Antal, Marmorstein József, Kraul Antal.”

Bővebb leírást nem találtunk a királyi vizit eseményeiről, de valószínű, hogy a vendég látogatást tett a városban, és a püspöki palotabeli szállásán fogadta a küldöttségeket és a fe-

Ferenc József
1851-ben, Eduard
Klieber festménye

Kép forrása: Wikimedia Commons

lekezetek papságának képviselőit, amint tette azt második látogatásakor, öt esztendővel később.

Erre a második látogatásra 1857. május 26–28. között került sor, és mivel időközben megnősült a király, már nejével, Erzsébet királynéval érkezett városunkba. Nézzük, hogyan emlékezett vissza, korabeli dokumentumok alapján, a *Nagyvárad* napilap névtelen tárcáírója 1890-ben, az akkori királyi látogatás után megjelent lapszámokban.

A királyi párt 1857. május 26-án déltájban várták a szalontai országútnál (ma Aradi út), ahol a megérkezéskor három mozsárágyú díszlövést adott le, mire a város összes harangja megkondult. A város határában felállított díszkapunál a magas vendégeket a község és a városi tanács tagjai, valamint a polgármester, Csorba János fogadták, és hódolatuokat fejezték ki a császári ház iránt. A fogadáson jelen volt Nagyvárad, Arad és Szatmár bandériuma is, ezeknek tagjai a polgármester rendelete szerint mintegy száz méterrel a királyi pár hintója mögött elhelyezkedve kísérték a menetet.

A városba való bevonulás a Német (Teleki, ma Primăriei) utcán felállított diadalkapunál kezdődött. Itt gyülekeztek már délelőtt az udvari méltóságok, a császári és királyi tábornokok, a katonai tisztikar, a római katolikus papság, a nemesség, az állami hatóságok, a hitfelekezetek küldöttei, a különböző delegá-

ciók, valamint azok, akik kocsin vagy lóháton követni kívánták a menetet. A felsőbb osztályhoz tartozó hölgyek és urak a püspöki palotánál várták a királyi párt.

Az útvonal a Német utcán, a Szent László téren, az alsó hídon (Kishíd, ma Szt. László híd) át Olasziba, a Fő utcán keresztül pedig a püspöki lakhoz vezetett. A Német utcai dískaputól kezdve a céhek egy része, az elemi iskolásoktól kezdve a tanulóifjúság, aztán ismét a céhek, majd a várad-olaszi parókianál felállított diadalívnél az izraelita hitközség tagjai és tanuló növendékei, utánuk pedig a katonaság képezett sorfalat, és a sorfal mögött mindehnyit a közönség foglalt helyet.

A királyi pár a püspöki palota előtt fogadta az udvari személyzet és a nemesség hódolatát, majd lakosztályukba vonultak. A rövid pihenő után a király és neje a palota dísztermében találkozott a rájuk várakozókkal. Tordai Szaniszló Ferenc püspök ünnepi beszédet mondott, majd a közönség, élén a püspökkel és a királyi párral, átvonult a székesegyházba, az ott tartandó tedeumra.

Az egyházi szertartás végeztével a magas vendégek ismét lakosztályukba vonultak vissza. Rövid pihenő után következett az udvari személyzetnek és egyéb méltóságoknak a bemutatása, majd a küldöttségek fogadása. Ezt udvari ebéd követte.

Ebéd után a király és neje városnézésre indult. A menet a püspöki palotától az Új soron (a Schlauch kert, ma Petőfi park déli, belváros felőli része), a Fő utcán, a Szent László téren át, a Zöldfa utcán, a nagypiaci töltésen, a felső (Baross, ma Dacia) hídon, a Megyeház utcán (a később kiépült Széchenyi tér, ma Traian park) át ért újra a Fő utcára, ahonnan az Új soron visszatért a püspöki palotába. A város esti kivilágítása már készen állt, így azt este fél 9 órakor a királyi pár is megtekintette.

Idézzünk egy mondatot az akkori tudósításból: „Amennyiben ő cs. k. Felsegeik a kivilágítást megtekinteni méltóztatnának, annak legmagasabb kiindulási idejét röppentyűk légbe bocsátása tudatandja.” Méltóztattak megtekinteni, másnap pedig dicsérő szavakkal méltatták az esti kivilágítást a polgármesternek. Dicsérhették is, hiszen az akkori idők egyik legfényesebb tűzijátékát láthatták!

A Városi Levéltárban a látogatással kapcsolatos dokumentumok között található az alábbi leírás; szó szerint közöljük:

„A kivilágítás 1857. május 26-án leend, amikor is a város költségére a köv. kivilágítások

fognak történni: a városház (a mai Sas szálloda) homlokzata, nevezetesen pedig az áltány (erkély – szerk. megj.) körüli nyolcz ablak alkalmoszerű festményekkel ellátva, pazar fényben és a legizletesebb alakzatokban fog kivilágíttatni. A Szt. László szobra körül négy oldalról piramis alakzatban világítás, a nagy piacra pedig egy kápolna forma világítás – melyből Ő Felsegeik arczképei, a korona s diszjelek fognak előtűnni. Az izraeliták a nagy piac széliben lévő Gróf Batthányi féle házat fogják a legpazarabb fényben önköltségükön kivilágítani. A görög püspök Ő excellenciája pedig saját lakát és talán a tornyot is szintén önköltségén. A deák szertartású püspökségi lak körüli tér s az út a lazarethumig bengáliai tűz s lámpák által fog kivilágíttatni. A tűzijáték – hogy a távoli lakók is láthassák, a Kálvária hegyre határozottatott, hol a püspök és káptalan az épületeket s a felséges nevek kezdőbetűit (F. J. E.) három ölnyi nagyságban ki fogják világítani.”

A korabeli leírások szerint a kivilágítás előtt esett az eső, és erős szél is fújt, de a kijelölt órára kellemes idő lett. Másnap, május 27-én reggel a királyi fenségek tiszteletére eltervezett katonai díszszemle a nagy eső miatt elmaradt. A zivatar elvonultával a király és neje a leendő indóház alapkövetélteli ünnepségére indult nagy kísérettel. Itt a közönség csak belépti jegyekkel vehetett részt, ugyanis akkora volt az érdeklődés, hogy csak előre kihelyezett korlátok mögé, erős katonai felügyelet mellett lehetett a tömeget közel engedni a vasúti sínekhez.

A jövődő pályaudvar alapkövét Tordai Szaniszló Ferenc szentelte fel. A kőbe egy ólommal lezárt tokot helyeztek el, a tokba pedig különböző iratokat, pénzeket és emléktárgyakat. A felszentelés után a püspök üdvözlőbeszédet mondott, végül a tedeum eléneklésével az avatási ünnepség befejeződött.

Az alapkövetéltel után a király a hivatalokat – a helytartósági osztályt, az országos főtörvényszéket, az országos pénzügyigazgatóságot –, az országos törvényszéket a fogházakkal, a megyei kórházat, a katonai kórházat és Grósz doktor szemgyógyintézetét látogatta meg. A királyné és kísérete külön tett látogatást az Orsolya zárdában, a Német utcai bölcsődében és óvodában. Mindezek után a király és a királyné magánkihallgatáson fogadta azokat, akik „ezen kegyelmet kikérvén, az e részbeni engedelmet megnyerték”.

(folytatás a következő oldalon)

Biharország – história

Császári vizit Váradon (4.)

(folytatás az előző oldalról)

Délután, pontban 3 órakor, hatalmas nép-
ünnepély kezdődött a Rhédey kertben, a
szalontai országút és a városi téglavető köz-
ötti téren. Nem sokkal 3 óra után az erre az al-
kalomra épített díszcsarnokkal szembeni hí-
don feltűnt a királyi fogat, s abból kiszállva a
magas vendégek elfoglalták helyüket a csar-
nokban. Itt a polgármester üdvözlőbeszédet
olvasott fel, majd átnyújtotta a királynak azt
a paksamétát, amely a város költői vénával
megáldott polgárai által az alkalomra írt kö-
szöntő verseket tartalmazta.

Az udvari személyzet és a magas kíséret
a díszcsarnoktól jobbra és balra eső, külön
bejáráttal ellátott páholyokban foglalt helyet.
A népünnepély ideje alatt a rendet a polgár-
mester helyettesének vezetésével a városi
tisztviselők, a községi tanácsosok és e célra
kijelölt polgárok tartották fenn. A népnek hat
zenekar játszott, 8 boremelvény és 16 laci-
konyha kínálatát élvezhették a polgárok, még
sült ökröt is a sertéshús és más húsok mellett.
Nagy volt az öröm, amikor a király és a ki-
rályné rövid időre a mulató közönség között
elvegyült.

A város a császárné számára egy térdep-
lő imazsámolyra alkalmazható, pompás sző-
nyeget rendelt, melyre Szent László arcképe
és a város címere volt hímezve. A szőnyeget
Bécsben készítették, a festőművész Mezey La-
jos utazott el érte a császárvárosba. Ugyanő
tervezte meg a díszkivilágítás részleteit is.

A népünnepélyről a királyi pár a püspöki
rezidenciára kocsizott udvari ebédre. Ennek
végén adta át a püspök és a polgármester, va-
lamint a nemesség a magas rangú vendégek-
nek szánt ajándékokat. Ez alkalommal őfel-
sége 1000 forintot adományozott a város
szegényeinek.

Este „halász-tánczvigalmat” tartottak a Fe-
kete Sas fogadó dísztermében, háromezer je-
gyet osztottak ki rá, és részt vett az uralko-
dói pár is. A természet mesterien kivilágították,
virágokkal és zöld ágakkal díszítették. Pestről
akartak zenekart rendelni, de mivel nagyon
sokba került volna a városnak, végül Kolozs-
várról hozták át az akkori idők leghíresebbikét,
Pongrácz zenekarát. A bál és a bankett kitű-
nően sikerült, köszönhetően br. Gerliczy Fé-
lix, Des Echerolles-Kruspér Károly és Mihelyi
Albert hozzáértő szervezésének.

Másnap reggel a püspöki palota előtt gyüle-
kezett a papság, a katonaság és a városi hiva-
tálnokok, hogy a királyi párt elbúcsúztassák.
Idézzük szó szerint a Városi Levéltár doku-
mentumában rögzítetteket az eseményről:

„Folyó év. május 28-án következett be a
legmagasabb elutazás Nagyváradról Debre-
czenbe. Reggeli 6 órakor egybegyűlt a pap-
ság, a cs. k. katonaság, a cs. k. és községi hi-
vatalnokok Őfelségeik szállása előtt, hogy a
legmagasabb Uralkodó Párnak legalázatosabb
hódolatukat még egyszer bemutassák. Egy-
szersmind számos néptömeg is gyűlt egybe,
hogy a szeretett Császárnak s imádott Csá-
szárnénak hálátelt szívből még utolsó Isten-
hozzádot mondjon. A városi polgármester,
tisztathóság és községtanács, valamint a köz-
ségi papság kíséré Őfelségeiket a városi te-
rület határáig. A nagyváradai szolgabírói já-
rásnak 400 lovasból álló bandériuma szolgált
diszakisérettül, melyhez Püspökinél a margitai
járásnak bandériuma s ehhez ismét Borsnál
mint a mezőkeresztesi járás határhelységé-
nél e környék bandériuma csatlakozott. Itt állt
egyszersmind a szolgabíró vezetése alatt a já-
rási községek nagy része, legalázatosb hódo-
latukat bemutatandók. Mezőkeresztes, mint
a járás főhelye előtt, ünnepileg diszitett dia-
dalív volt fölállítva, melynek mindkét oldalán
a főút hosszában a tanodái ifjúság s ifjú le-
ánykák, kik az utazó Felségek útjára virágokat
hintének, a községi előljárók a papsággal és
a szolgabírói hivatalnokok voltak felállítva,
hol a mezőpeterdi r. k. lelkész Lázár Miklós
rövid magyar beszédben fejezte ki azon őszinte
érzelmeiket, melyeket ezen vidék lakosai benső
ragaszkodásukban és hűségükben az imádott
Felségek megérkezééhez csatoltak. Ő cs. k.
Apostoli Felsége ezen beszédre kegyteljesen
válaszolni méltóztatott. Innen és Mező-Peter-
den és Szent-Mártonon át egész Éjszak-Bihar
megye határáig a Berettyó-hidnál, hol Revicz-
ky megyei főnök várta Ő cs. k. Apostoli Felsé-
ge parancsait, bandériumok kísérik a legma-
gasabb menetet.”

Hosszú uralkodása során I. Ferenc József,
Magyarország apostoli királya összesen há-
romszor látogatta meg Nagyváradot, de át-
utazóban többször is megállt a város pályaud-
varán, és fogadta a helyi hatalmasságok és a
tisztületére a pályaudvaron összegyűlt alattva-
lók hódolatát.

Farkas László

Érmihályfalván szívesen látják az olvasókat

A Máté Imre Városi Könyvtár a település egyik legszebb épületében kapott otthont a kisváros főutcáján. Osztozik a székhelyen az elmúlt években felújított városi kórházzal. Mivel az egészségügyi intézmény jelenleg oltóközpont szerepét is betölti, kicsit körülményes a könyvtár megközelítése, nem a főbejáraton, hanem az udvaron át lehet bejutni.

Egy szép szeptember végi napon kerestem fel az érmihályfalvi városi tékát, s a két könyvtárossal, **Gheri Judittal** és **Borbély-Simon Andreával** beszélgettünk az intézményükről, tevékenységeikről s egyebekről, de arra is megkértem őket, hogy egy kicsit tekintsünk a múltba, mióta is működik helyi közkönyvtár a településen. Gheri Judit egy tanulmányt nyújtott át, mely a mihályfalvi könyvtárak múltjával foglalkozik, Szél Borbála nyugalmazott könyvtáros munkáját. Ezek szerint az első könyvtár az érmelléki kisvárosban az 1911-ben felavatott Iparosotthonban nyílt meg a tagok számára, de a Gazdakör és a különböző egyletek, egyesületek is működtettek saját könyvtárat.

Borbély-Simon
Andrea és Gheri
Judit érmihályfalvi
könyvtáros

Könyvek sokasága
a polcokon

A községi könyvtár 1950-ben nyílt meg a Sashoz címzett, 1842-ben alapított Mátraypatika egykori épületében, ez jelenleg bank-székház. A mintegy 2500-3000 kötetes alapállomány adományokból és a gazdátlanul hagyott egyleti és egyesületi könyvtárak gyűjteményéből származott. Önkéntesek működtek. Az 1960-as évek elején a könyvtár a Köztársaság út 30. szám alá költözött, ekkor és a következő évtizedekben már fizetett könyvtárosa volt. Újabb költözés, ugyanabban az utcában a 43. szám alá, ez már egy tágasabb épület volt. Az 1980-as évek elején költözött a könyvtár a mai Forradalom út 4. szám alatti épületbe.

A könyvtár már 2009-ben felvette a város szülöttének, Máté Imre költőnek a nevét. Az újabb költözésre, a jelenlegi székházba, 2012 februárjában került sor. Ahogy ezt már jeleztem, a város egyik legszebb épülete ez, a felső szintjét foglalja el a téka. Ahogy a két beszélgetőpartnerem fogalmazott: „Ebben a tágas,

(folytatás a következő oldalon)

Érmihályfalván szívesen látják az olvasókat

(folytatás az előző oldalról)

világos, kellemes és minden igényt kielégítő, szép környezetben a minikonferenciától kezdve sok tervünket megvalósítottuk. Szerveztünk író-olvasó találkozót, kiállításokat, rendhagyó irodalom- és történelemórákat, könyvbemutatókat, tudományos előadásokat”.

Gheri Judit megjegyezte, lehet, innen is elköltöznek, ha elkészül az egykori Gizella malom átalakításával létrehozandó új művelődési központ. „Hogy őszinte legyek, mi ezt nem nagyon szeretnénk, mivel egy légtérű lenne a könyvtár, és jóval kisebb a hely, mint itt.” A mostani székhelyen megvan minden szükséges helyiségük: raktárak a könyveknek, egy külön helyiség a leltárból való leírásra szánt kiadványoknak, egy vetítőterem, külön termekben található az irodalmi, illetve a tudományos témájú kötetek, no meg van egy több célra is alkalmas galériájuk is.

A tevékenységüket illetően a könyvtárosnő szerint külön kellene választani a pandémia előtti és utáni időszakot, mivel minden téren általában minden jól működött a világjárvány előtt. Például 2007 óta minden évben nemzetközi alkotótábort szerveztek, de tavaly a külföldiek már nem vállalták a részvételt. Az idén Magyarországról is jöttek művészek, de a lengyel és szlovák alkotók továbbra sem. Számos sikeres író-olvasó találkozó, könyvbemutató helyszíne is volt a téka, élő kapcsolatot tartottak fenn az olvasókkal.

Gheri Judit egyébként – háromévnyi megszakítással – 1991 óta dolgozik a mihályfalvi könyvtárban. A jelzett időszakban Izraelben dolgozott mint idősgondozó. „Ennek a lépé-

A névadó Máté Imre költő személyes tárgyai is helyet kaptak a tékában

semnek megvolt az oka, abban az időben nagyon levitték a fizetésünket, kellett valamilyen más megoldást keresni, a férjem is közalkalmazott volt, ő is hasonló helyzetben, mint én.” Hazatérte után elvégezte a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen a könyvtár szakot. Borbély-Simon Andreával 2016 óta dolgozik együtt, egyforma státuszban vannak, nincs főnök vagy alárendelt.

Most mintegy 18 ezer kötetes a könyvvállományuk, ugyanis nemrég fejezték be a régi, tartalmilag vagy fizikailag megkopott kötetek leselejtezését. Az önkormányzat által meghatározott szűkös büdzséből évente 5-6 ezer lejjert vásárolt könyvekkel szaporítják az állományt. Igyekeznek román és magyar nyelvű könyveket vásárolni, figyelembe véve minden korosztály olvasói igényeit. „Egy ideig benne voltunk a magyarországi Márai programban, aminek részesei a Felvidék, Délvidék, Kárpátalja és Erdély magyarlakta vidékeinek könyvtárai. Mintegy 100-150 ezer forint értékben válogathattunk könyvet, de az idén ez elmaradt” – tette hozzá Gheri Judit. Arról is beszélt, hogy eddig kevesebb gyerekkönyvük volt, de az adományokból ezek száma és minősége is sokat javult.

Olvasóik közül a diákok elsősorban a kötelező olvasmányokért jönnek, rajtuk kívül az idősebb korosztály jár inkább könyvtárba. Ta-

Festmények a galériában

Az alkotótábor emlékei

pasztalataik szerint a 20–50 éves korosztályból nagyon kevesen fordulnak meg a tékában. „Azért vannak kedvező jelenségek is. Például nemrég járt nálunk látogatóban egy osztály, és a következő napokban közülük egy gyerek az anyukájával keresett fel bennünket. Az anyuka azt mondta, hogyha tudta volna, hogy ennyi szép meséskönyvünk van, bizony nem vásárolt volna be azokból annyit. Úgy tűnik, sokakhoz nem jutott még el annak a híre, hogy könyvtárunk jól el van látva mindenféle könyvekkel, csak az olvasókat várjuk” – jegyezte meg Gheri Judit.

Borbély-Simon Andrea 2012 óta dolgozik a könyvtárban, azelőtt a Nagyvárad Táncegyüttes tagja, táncosa volt. Azért hagyta ott a megyeszékhelyi színpadot, hogy többet lehessen az iskoláskorba lépett kislányával. „No meg a táncosélet eléggé mozgalmas, turnék stb. Hazajöttem, Gheri Judit elment Izraelbe dolgozni, arra az időre megpályáztam a könyvtárosi állást. Amikor ő hazakerült, akkor a másik kollégánőnk, Szalai Ilona ment nyugdíjba, még egyszer pályáztam, akkor már végleges posztra.”

Mihályfalva legszebb épülete ad otthont a tékának

A könyvtárlátogatásokról, rendhagyó órákról fotók tanúskodnak

Mindig is szerette a könyveket, szeret olvasni. Ő is beszélt arról, hogy mindent megtettek azért, hogy a könyvtár rendszerezett legyen, ha valaki keres egy könyvet, ők elirányítják az illetőt, hol is találja meg, és természetesen ők is segítenek, ha szükség van rá. Elmondta még, hogy az iskolával és az óvodákkal együttműködési szerződésük van, így egész osztályok, óvodai csoportok is ellátogatnak hozzájuk. „Ilyenkor bemutatjuk a tékát, beszélünk arról, hogyan vannak rendszerezve a könyvek, hogyan kell viselkedni a könyvtárban, megkérdezzük, mit szeretnének olvasni. A vetítőtermünkben a világjárvány előtt rendszeresen tartottak énekórákat, kivetítették azt, amiről tanultak, bátrabban lehetett zajongani, a gyerekek kitűnően érezték magukat. A kisiskolásokkal és az óvodásokkal a mesékről beszélgetünk, énekelünk is, bemutatjuk az általuk kedvelt meséskönyveket, mesefilmeket vetítünk nekik, én mindig becsempészem a néptáncos múltamat, népdalokat énekelünk, a gyerekek ezeket szívesen fogadják.” A könyvtár önkénteseiről is szólt Borbély-Simon Andrea, ők sokat segítettek, amikor szükség volt rájuk.

Beszélgetésünk után együtt jártuk be a valóban tágas, szép környezetben működő létesítményt. Külön élmény volt számomra, hogy szülővárosom tékájában igazi könyvszerető könyvtárosokkal találkozhattam, akik lelkiismeretesen végzik, szeretik és tisztelik munkájukat, és mindent megtesznek azért, hogy aki egyszer betér hozzájuk, az máskor is keresse fel őket.

Dérer Ferenc

Építkező egyház a hegyközcsatári

Miklós Csaba református lelkipásztor
hegyközcsatári ténykedése során nemcsak hitet
épít, hanem a már meglévő ingatlanok java részét
is új köntösbe öltöztette. A mellette álló lelkes
csapattal jelenleg az istenházát újíttják fel.

Mielőtt a nagyszabású beruházásról kérdezném vendéglátómat, hivatali irodájában ismerkedünk egymással. A tiszteletes templomba járó családból származik, a Fekete-Körös mentén, Belényesben látta meg a napvilágot 1977-ben, majd Várasfenesen cseperedett gyermekként. Az általános iskola elvégzése után Nagyváradra került, a Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnáziumba. Már a tanintézet kiválasztásával is tudatosan készült a lelkes pályára. Nagyszülei, akik aktív részesei voltak az egyházi életnek, példaként álltak előtte. Másrészt, mivel szülőfalujában a parókia szomszédságában laktak, gyakran megfordult a tiszteletes háza táján, ami szintén befolyásolta világlátását. Onnan már egyenes út vezetett a kolozsvári református teológiára; 2002-ben diplomázott lelkészként. Első szolgálati helye Nagyszalontán volt, ott segédlelkészként ízelgette a hívek terelgetésének mikéntjét. Egy év múlva rátalált másik, jobbik felére, megnősült, 2004-ben pedig a Hegyközcsatári Református Egyházközség meghívásának ele-

Miklós Csaba,
az építkező
lelkipásztor

get téve jelenlegi szolgálati helyét foglalhatta el. Közben gyermekáldás köszöntött a családra, Márk immár 15 esztendő, Edina két évvel fiatalabb bátyjánál.

Amikor Miklós Csaba Hegyközcsatárba került, közel 650 tagja volt az egyházközségnek, ez a lélekszám az eltelt 17 év alatt sem módosult jelentősen. Ez annak is köszönhető, hogy az utóbbi években a migráció, az előzőektől eltérően, fordított tendenciát mutat, a fiatalok immár nem a megyeszékhelyen akarnak letelepedni, hanem visszaköltöznek, házat építenek szülőfalujukban, és inkább a munkába ingázást választják.

A faluban a legnépesebb felekezet a református. Rajtuk kívül mintegy 350 római katolikust tartanak számon, néhány baptista valásút, illetve megjelentek Jehova tanúi is. Az egyházközség földterületeinek visszaszerzése meglehetősen hercehurcával járt, de mostanra már rendeződött. Összesen 60 hektár területet birtokolnak, a szántók mellett legelőjük és erdőrészük is van. A szántókat bérbe adták, ezzel egy komoly gondtól szabadulva biztos jövedelemre tesznek szert.

A jelenlegi gyülekezeti ház egykor egyházi iskolaként működött. A régi rendszerben meglehetősen lelakott az akkori jogbitorlók, való-

Fent van a tető,
jöhet a tél

A munkálatok során rátaláltak a középkori bejáratra

jában egy patkánylakot kaptak vissza – nyomatékosít Miklós Csaba. Mostanra modern ingatlanná varázsolták az épületet. 1777-ben kezdték el a paplak építését, az idők folyamán többször korszerűsítették, például a verandát beüvegezték. A jelenlegi lelkipásztor ideje alatt a központi fűtést vezették be, a szobákban kicserélték a régi padlót, járólappal borították a folyosót, és külsőleg teljesen renoválták az ingatlant. Tervként megfogalmazódott egy új parókia építése is, de ezt egyelőre elnapolták; a tiszteletes úgy véli, az istenháza tatarozása sokkal fontosabb ennél.

A templom építése a tiszteletes szerint a XIII. századra tehető, de a pontos ideje nem ismeretes. Jelenleg az ötödik átépítésnek látta hozzá. Az évszázadok során keletről nyugati irányban három átépítést végeztek, egy alkalommal északi irányban, majd északkelet felé bővítettek. A lakosság számának gyara-

A torony is megújul

Szép lesz itt minden – bizakodik a lelkipásztor

podása tette indokoltá a belső tér növelését. A templomnak eredetileg nem volt tornya, azt vélhetőleg 1607-ben emelték.

A templom teljes felújításának hitből láttak neki, a szükséges anyagi forrás előteremtése sokáig kétséges volt. Elsőként öt évvel ezelőtt a mennyezet felújítása volt a cél. Sok-sok pályázat, kilincselés után a magyar kormány támogatásával egy átfogó felújítás lehetősége nyílt meg előttük.

Bekukkantunk a templomba is, jókora rakás zsákos cement, deszka és egyéb építkezési kellék „lakja” a helyet. Itt-ott még a napsütéses eget is látni lehet. A padozatot felszedték, az ülőalkalmatosságokat is kiszerezték. A tető „eltűnt”, négy falra csupaszították a templomot. A kötelező régészeti ásatások után elkezdődött a bontás, majd a visszaépítés. A padozat téglával lesz borítva, némi térváltoztatás is lesz, visszaalakítják a régi idők tervei szerint a templomot. A munkálat tavaly szeptemberben kezdődött, s mivel műemlék épületről van szó, sok időt vesz igénybe a kivitelezés, szigorú szabályok szerint folyik a felújítás. A beruházás összértéke hozzávetőleg 300 ezer euró, de ez még korántsem a végleges összeg.

Mivel a templom jelenleg nem alkalmas istentisztelet tartására, a gyülekezeti házban gyűlnek össze a hívek. A terem befogadóképessége korlátozott, ezért több összejövetelt tartanak. Volt idő, amikor kétfévente került sor konfirmálásra, az idei év jól sikerült, tizenketten tettek bizonyosságot hitükről – mondja örvendezve a lelkipásztor.

D. Mészáros Elek

Bölcs gondolat

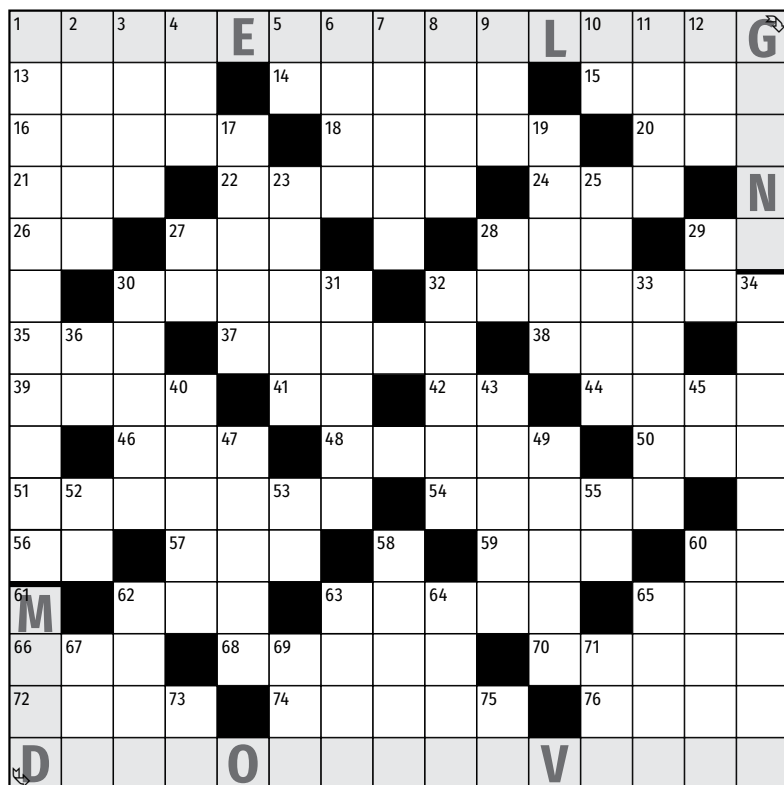
Horváth Imre (1906–1993) margittai születésű nagyváradi költő egyik gondolatát idézzük a rejtvényben a **vízszintes 1.** és a **függőleges 61.** alatt.

VÍZSZINTES: 13. Húsétel. 14. Szó szerint tanul. 15. Kirándulás. 16. Nagyon régi. 18. Vincenzo Bellini operája. 20. Szögmérték (röv.). 21. Részben pazar! 22. A Korán egy fejezete. 24. India szövetségi területe. 26. Étélizesítő. 27. Fohász. 28. Nobel-díjas dán biokémikus, a K-vitamin felfedezője. 29. Kínai hosszsmérték. 30. Magasra tartja. 32. Elegy. 35. ... Ullmann – norvég színész. 37. Adott témáról kezd beszélni. 38. ... és földi szerelem – Molnár Ferenc darabja. 39. A régi germánok főistene. 41. A nátrium vegyjele. 42. Feszítő eszköz. 44. ... Vera – Gábor Pál filmje. 46. Hajó hátsó része. 48. Örkeny István színpadi műve. 50. Új fok (szögmérés). 51. Szervezet létrehozója. 54. Gabonát betakarító. 56. A gallium vegyjele. 57. Parki bútor. 59. Kézzelel. 60. Kastélyban van! 62.

Végtag. 63. ... és Ibolya – Arany János költeménye. 65. Az aljához. 66. Jászai Mari-díjas színésznő (Éva). 68. Mogyorók – románul. 70. Az Antilla-tenger másik neve. 72. Német énekesnő. 74. Nobel-díjas amerikai genetikus (1980). 76. A lantán és a cérium vegyjele.

FÜGGŐLEGES: 1. Richard Strauss operája. 2. A csokoládé alapanyaga. 3. Borogyin hercege. 4. Csak – németül. 5. Kétezer – római számmal. 6. A ... – Bacsó Péter filmje. 7. Piactér az antik görög városokban. 8. Ibsen drámája. 9. Német város a Duna bal partján. 10. Tatu egyenmű betűi. 11. Őrtilosnál torkollik a Drávába. 12. Becézett Erika. 17. Nagy a tudása valakiről. 19. A forró égövről származó dísznövény. 23. Ritka férfinév, Vörösmarty írt róla. 25. Híres magyar zenekar volt. 27. Lám. 28. Ellenben. 29. Folyadék. 30. Lloyd-Webber musicalje. 31. Inni adó. 32. Görög sziget. 33. ... Starr – angol dobos, énekes. 34. Sütő András drámája. 36. Az idősebb (röv.). 40. Puha bőrfajta. 43. Közölt óhaj. 45. Fél gomb! 47. A pápa koronája. 49. Vuk nevelője. 52. Éneklő szócska. 53. Tasnád határai! 55. Te és ő. 58. Francia festő. 60. ... Csodaországban – meseregény. 62. Üresen szól. 63. Germán rovásírás. 64. Költő (Zoltán). 65. Termést betakarít. 67. A germánium és a jód vegyjele. 69. Luxemburg és Szlovákia autójel. 71. Angol sör. 73. Régi római pénz. 75. Lövedék része!

Barabás Zsuzsa

Októberi rejtvényünk

(Az élet céljáról) helyes megfejtése:

„... jó annak, aki tudja: sok más fontos, gyönyörű célért érdemes élni.”

A helyes megfejtést szerkesztőségünkbe eljuttatók között könyvjutalmat sorsolunk ki.

Beküldési határidő: november 30.

Postacím: Várad folyóirat, 410087

Oradea, str. Armatei Române nr. 1/A,
corp C. E-mail: biharmegye@gmail.com.

Ne várják meg a végrehajtást!

A Pénzügyi Békéltető Testület (Centrul de Soluționare Alternativă a Litigiilor în Domeniul Bancar – CSALB) a végrehajtási eljárás megkezdése után is eljárhat, de már csak ritkán békéltethet eredményesen.

A pénzügyi intézetek és adósaik között közvetítő Pénzügyi Békéltető Testület tájékoztatása szerint 2020 elejétől 2021. szeptember végéig összesen 130 olyan kérelem érkezett hozzájuk, melyet a végrehajtás megkezdése után írtak. Bár ennek az eljárásnak a megkezdése már korlátozza a békéltetés lehetőségét a felek között, öt esetben mégis sikerült felfüggeszteni a végrehajtást, s a bank elfogadta az ügyfél fizetési kötelezettségvállalását.

Ebben a szakaszban már azért nehezebb a békéltetés, mert az ügyfél és a bank mellett egy harmadik szereplő, a végrehajtó is megjelenik. Az ügyfelek fizetési javaslatait neki is jóvá kell hagynia, mielőtt azokat a bank elfogadja, továbbá megjelennek a végrehajtás költségei, az ügyfélnek azokkal is számolnia kell, még ha maga a békéltetés ingyenes is – magyarázta Alexandru Păunescu, a békéltető testület kollégiumának koordinátora. Azt javasolják a bankoknak, hogy a végrehajtás megkezdése után is fogadják el a kérelmeket, hi-

szen az a legfontosabb, hogy ne kerüljön sor a javak eladására. Ráadásul a végrehajtás sokáig tart és költséges mindkét félnek, míg a békéltetés során találhatnak olyan megoldást, amellyel átütemezhetik az adósságot.

Az ügyfeleknek arra kell vigyázniuk, hogy a részletfizetésük ne készen több mint 90 napot, mert ha többet késik, a bank elindíthatja a végrehajtási eljárást. A békéltető testülethez is ennek a határidőnek a lejártá előtt forduljanak! Azt is fontos tudni, hogy a három hónap elteltével már nem törleszthetik a hitelt részletekben, hanem a teljes fennmaradt összeget egyben kéri a bank.

F. N. L.

Fizessen elő lapunkra!

A *Várad folyóirat* előfizetési díja: 3 hónapra 25 lej, 6 hónapra 50 lej, 1 évre 100 lej. A lap előfizethető a Gheorghe Șincai Megyei Könyvtár pénztárában készpénzzel vagy postán pénzesutalvánnyal (mandat poștal), az előfizető nevének és pontos lakcímének,

valamint az „Abonament *Várad*” megjelölésével a feltüntetésével: Biblioteca Județeană „Gheorghe Șincai” Oradea; CUI 4687188; Cod IBAN: RO66TREZ07621G330800XXXX, Trezoreria Oradea. Az előfizetők a lapot postán kapják meg.

9 771583 061009